

OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS

**De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg
1824**

M.L. Hansen (ed.)

OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS

**De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg
1824**

© Uitgegeven door STRENG, Epe 2006

Alle rechten voorbehouden. Niets aan deze uitgave mag op enige manier verveelvoudigd of openbaar gemaakt worden, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Journal	9
Bijlage	36
Literatuur	37
Index	38

Inleiding

Na vele oppervlakkige en een zeer intense en langdurige verliefdheid die op niets uitliep, verloofde Adolph Frederik Lodewijk graaf van Rechteren Limpurg (1793-1851), heer van Almelo en Vriezenveen en tot Rechteren, Oolde en Verborg zich uiteindelijk met Jkvr. Elisabeth Wilhelmina (Betje) van Massow (1793-1882). Betje was een dochter uit een oud-adellijk geslacht uit Pommeren en was geboren te Rembang in Oost-Indië.¹ Met haar ouders Jhr. Godefridus van Massow en Maria Catharina Frederika (de) Vignon en vier broers en een zus woonde zij in 1814 te Leiden waar de graaf van Rechteren Limpurg zijn rechtenstudie na Erlangen kwam vervolgen. De graaf raakte bevriend met de eveneens studerende broers Van Massow en werd bij de familie kind aan huis. Hij zag Betje vaak, kon het goed met haar vinden maar werd niet op haar verliefd.²

Nadat zijn grote liefde Jeannette voor zijn neus was weggekaapt - zijn vrienden weten dat aan zijn trage besluitvorming - maakte de graaf van Rechteren Limpurg geen haast met een huwelijk. Hij nam de raad van een van zijn tantes ter harte. Zij had hem gewaarschuwd: 'Weest maar niet te schilijk met uw keus, want gy bent er noch niet aan ver oudert; en als gij se eens hebt, kunt gij se niet weer verkopen'.³ Naar mate de tijd verstreek, speculeerden familie en vrienden over zijn mogelijke keuze, uiteindelijk koos hij voor Betje van Massow. Ook toen maakte hij geen haast met trouwen. Hij vond dat kasteel Rechteren eerst een opknapbeurt nodig had en nam daar de tijd voor. Elk jaar kwam één kamer af, roddelde een cynische bezoeker.⁴

Op vier april 1824 werd het huwelijk te Leiden gesloten. Een week later vertrok het jonge paar voor een reis van ruim vier maanden door België, Frankrijk en Duitsland. Parijs was het hoogtepunt. Zij hadden drie reisgenoten, waaronder een zekere d'Escury. Uit het reisjournaal wordt niet duidelijk of de jongste Graaf van Rechteren Limpurg, broer Frederik, bij het reisgezelschap behoorde. Waarschijnlijk verbleef hij al in Parijs, Adolph van Rechteren Limpurg betaalde kostgeld voor Frederik en 'de jongen van Frederik' kreeg 1,50 per dag. Gedurende de reis maakte Adolph van Rechteren Limpurg vele nieuwe kennissen en in zijn eentje maakte hij een uitstap naar Darmstadt waar hij oude kennissen bezocht. De reis werd afgesloten met een verblijf in een van de vele kuuroorden waar het gezelschap volgens afspraak Betjes moeder en zus Isabelle trof.

Het reisjournaal is op een zakelijke toon geschreven, vaak zelfs in telegramstijl. Zoals meerdere reizigers deden noteerde Van Rechteren Limpurg de afgelegde afstanden. Over zijn reisgenoten vertelt Van Rechteren Limpurg vrijwel niets, zelfs zijn vrouw komt amper ter sprake.

De annotaties van de bezienswaardigheden die Van Rechteren Limpurg en zijn vrouw bezochten zijn sumier, daar de toeristische attracties van Parijs algemeen bekend zijn en Van Rechteren Limpurg in zijn eerdere reisverslagen de Duitse landstreken beschreef.⁵

Het handschrift is meestal duidelijk en zonder veel doorhalingen geschreven zodat de transcriptie, op een enkele komma en hoofdletter na, de originele tekst zonder aanpassingen weergeeft. Ongebruikelijke afkortingen zijn, indien achterhaald en voor de leesbaarheid wenselijk, tussen vierkante haken aangevuld. De originele paginanummering is eveneens tussen vierkante haken weergegeven.

Het journaal is opgetekend in een klein boekje met een harde kaft, het bevat een ongenummerde titelpagina en vierennegentig genummerde en beschreven pagina's. Het wordt in het Historisch Centrum Overijssel, Huisarchief Almelo, inv. nr. 774, bewaard.

1 *Nederland's Adelsboek* 88 (1999), 161-167; Mensema, *Inventaris van het huisarchief Almelo*, xlix.

2 Hansen, *De gewigtigste gebeurtenissen*.

3 HCO FA Van Rechteren, inv. nr. 221 Omslag F.

4 Van Lennep, *Nederland in den goeden ouden tijd*, 165.

5 Hansen, *Reiseboek*; Hansen, *De gewigtigste gebeurtenissen*.

**Journal
van
Leijden, Rotterdam, Antwerpen, Brussel, Mons,
Valenciennes, Cambrai, Compiègne, Paris, Epernaij,
Chalons sur Marne, Verdun, Metz,
Maijence, Francfort, Darmstadt,
Wiesbaden, Coblentz, Keulen, Dusseldorp,
Nijmegen, Utrecht, Leijden.**

[1]

Aprill 1824

12 [april]

Vertrek van Leijden over Delft na Rotterdam. Logement in 't Badhuis by Zulborn.

13 [april]

Om 4 uur op de Stoomboot na Antwerpen - in 't Pavillion, 10 G[u]ld[en]. In 't gezelschap van eene Mevr[ouw] Decarmaie née de Chatelet.⁶ - Logem[en]t Au La Bon [Empe]reur.

14 [april]

Antwerpen. Onse lieve Vrouwen Kerk - *Preek-heeren-Kerk*, waarin de Calvarienberg⁷, de Aflating van Christi door Rubens⁸, idem door Sels⁹ - schoon hoog Altaar en Pilaren.

St. Jacobs Kerk. Schoon hoog Altaar van marmer; graf van Rubens, eenige stukken van dezelfde Meester.

[2] Weg over Mechelen en Vilvorden, 10 uur na Brussel: laatste 2 uur zeer schoone weg langs het Kasteel Laken; - Log[ement] Hotel de Flandre.

Brussel.

Hoog en laag stad. - Alleé verte [-] Park - Rue Madelaine.

15 [april]

Chateau de *Laken*, ligging lief, redelyk gemeubleert, eenige Gobelins - schoon perspectif - La salle de spectacle, Orangerie, het Park met de Grot, en Minerva Tempel.¹⁰

Chateau de Tervueren 2 uur ver, allermagnifiqs gemeubleert. - Wagemaker - Kamperhout - Velloni - Glacier.¹¹

16 [april]

Fabrique des Cristaux de Capellemans - de Porcelaine de Faber.

17 [april]

L'Escalier et la Salle des Etats. [3] Generaux - Magasin des Poeles¹² par Desagher - Fabrique des Dentelles¹³ de Mad[ame] Kind. - L'Eglise de Gudule et St. Gobert.

6 Niet nader getraceerd.

7 De Calvarieberg was als rots uitgevoerd (HCO FA Sloet tot Warmelo, ongeïnvesteriseerd, Dep. 4 / 24 / B / 1, Doos 5).

8 Peter Paul Rubens (1577-1640). Barokschilder.

9 Sels, mogelijk Sils. Niet nader getraceerd.

10 Kasteel Laken, de voormalige residentie van de landvoogden, had een groot landschapspark (Baggerman en Dekker, 'Het spook van Sion', 148).

11 Waarschijnlijk kunstenaars wiens werken in het kasteel te bezichtigen waren. Niet nader getraceerd.

12 Het woord poêle heeft meerdere betekenissen. Hier worden waarschijnlijk de sluiers bedoeld, die men somtijds gedurende de huwelijkszegening boven het bruidspaar hield.

13 Brussel was beroemd om haar kant.

Dimanche. Jaques.¹⁴

18 [april]

Route de Bruxelles a Paris.

Halle	2 ½ poste
la Genette	1 ½
Soingnies	1 ½
Mons / grensvesting /	2
Boussu	1 ¾
Quievrain	1 ¼

en France

Valenciennes	1 ½ p[oste]
a l'Hotel de Poste.	

20 [april]

Bouchain	2 ½ p[oste]
[4] Cambrai	2 p[oste]

Hotel de la Hollande.

Bonavij	1 ¾
Beblicourt	1 ¾
St. Quintain ¹⁵	1 ¾
Rupij	1 ½
Ham	1 ¼
Guiscard	1 ½
Noyon	1 ¼
Rebecourt	1 ¾
Compiègne	1 ¾

Grande ville avec un tres beau Chateau de Chasse, ameublement magnifique, la situation riante et le Parq asser joli, les environs sont montagneux et couverts des forets, beaucoup de gibier. C'est a Compiègne, on la Cour de France vont passer [5] quatre a six semaines chaque année pour ij chasser: - c'est la, ou L'Empereur Napoleon recevra Marie Louise.¹⁶

21 [april]

La Croix St. Ouen	1 p[oste]
Villeneuve	1 ½
Senlis	1 ½
La Chapelle en Serval ¹⁷	1
Louvres	1 ½
Bourget	1 ½
Paris	2 ½

Total 41 ¼ p[oste]

Braband en Flanderen, Henegouwen is een zeer ryk, vruchtbaar en fraai land, bergachtig. De Chaussée van Brussel tot Paris uit grote kijen, overigens niets byzonders.

14 Mogelijk Jacob Godefroy (Jacques) van Rechteren, heer van Gramsbergen (1736-1831). Adolph van Rechteren Limpurg zou hem in Parijs bezoeken.

15 St.-Quentin.

16 Keizer Napoleon (1769-1821) en zijn tweede echtgenote Marie-Louise van Oostenrijk (1791-1847).

17 La Châtelle-en-Serval.

L'Hotel des Princes.

[6] 22 [april]

Les Boulevards, Palais Roijal, Place de Vendome - Tuilleries. *Theatre des Varietés*¹⁸, trois pieces. [1°] Le vieillard et les jeune filles, 2° Les Blousses - Les Anglaises pour rire. - [3°] Penelope.

23 [april]

S'morgens een bad genomen. Overigens niets byzonders. - S'avonds in het *Theatre francais*¹⁹, rue Richelieu, Tragedie Iphigenie, L'Ecole des Vieillards.

24 [april]

Om 3 uur verhuist na het *Hotel de Douvres*, waar wy per Maand een Logie voor 400 fr[ancs] genomen, uit komende op de Boulevard Italien au coin de la rue de la Paix. S'avonds by *Tortoni* glaces gegeten.²⁰

25 [april]

Zondag. Om 2 uur au bois de [7] Boulogne. Langs de Tuilleries, les Champs Elisees, par la barriere Passy et Auteil, Bois de Boulogne, rentré par la barriere de Versailles; Champe de Mars, Pont de Jena, la Seine. Tres belle vue sur les Environs et les faubourgs de Paris. - Promenade dans les Tuilleries. - Diné au Restaurant le Café de Paris. - Le soir ches Tortoni.

26 [april]

S'morgens om half twaalf met de voiture de Remise na de *Attelier de Sculpture du Gouvernement*, waar men zedert een paar jaren geoccupeert is 12 Statues en nog vier andere Piramides voor de nieuwe brug Louis XVI te sculpteren, waarvan er 9 geachadeert waren, en wel [8] 1° Le Grand Condé.²¹ 2° L'Admiral Du Graij - Frouin²², qui a reçu sous Louis XIV. 3° Le Connetable du Guesclin²³ sous Charles V. 4° Turenne Marechal.²⁴ 5° Sully.²⁵ 6° Colbert.²⁶ 7° L'Admiral Süffrer.²⁷ 8° L'Admiral Trouvil.²⁸ 9° L'Abbé Surget sous Louis saint.²⁹

Nog buitendien was er eene Statue van Pichegru³⁰, voor zyn geboorteplaats Herbot vervaardigd.

L'Eglise St. Sulpice.

Est remarquable par quelques Tableaux anciens et nouveaux donnés par la ville de Paris. Sur l'autel se trouve dans une Niche une Statue de la Vierge, en marbre, la maniere ingenieuse, dont elle est éclairée, produit un effect magique. [9] La Coupole de cette Chapelle, peinte a fusee par Le Moine³¹, represente L'Assomption.

18 Van Rechteren Limpurg huurde voor 32.- een loge (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

19 Van Rechteren Limpurg huurde een loge voor zes personen, voor 54.- (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

20 Het gezelschap consumeerde '5 glaces 3 Marasquins' voor 8.50 (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

21 Louis II de Bourbon (1621-1686).

22 Niet nader getraceerd.

23 Bertand du Guesclin (ca. 1320-1380).

24 Henri de la Tour d'Auvergne, burggraaf van Turenne (1611-1675).

25 Maximilien de Béthume, hertog van Sully (1560-1641). Staatsman.

26 Jean-Baptiste Colbert (1619-1683). Staatsman.

27 Niet nader getraceerd.

28 Niet nader getraceerd.

29 Suger, abt van St.-Denis (ca. 1081-1151), tijdens de regering van koning Lodewijk IX, de heilige.

30 Charles Pichegru (1761-1804). In 1794 trok het Franse leger onder leiding van Pichegru de Nederlanden binnen.

31 Antonin Marie Moine (1796-1849). Beeldhouwer, schilder en lithograaf.

Palais du Luxemburg.

Maintenant la chambre des Pairs³², remarquable-y est L'Escalier d'honneur, quelques Statues Desaix³³, Kleber³⁴, Joubert³⁵, un tableau allegorique, represente le retour du Roi, un autre son Portrait - La Salle des Seances. - La Salle du Trone. Une autre avec des vues de Rome, en bas les Appartements de cidro:³⁶ Catherine de Medecis.³⁷

27 [april]

Le Pantheon.

Onder de Regering van Louis XIV gebouwd³⁸, colossaal en van nieuwere bouworder, inwendig niets byzonders. [10] Daaronder de Caveaus, waarin de grote mannen ten tijde van Napoleon, in afzonderlyke monumenten geplaatst zijn, en wel vier Protestanten afzonderlyk, waaronder De Winter.³⁹ - Voor Marschal Lannes⁴⁰, gesneuveld by Austerlitz, was eene byzonder Monument opgericht. Nog aanmerkenswaardig, het *Echo*.

St. Etienne du Mont.

Le Tombeau de la sainte Genevieve, née 511. Elle sauver deux fois la ville de Paris, dont elle est la Patroine. L'Epitaphe de Pascal⁴¹, Jean Racine⁴² et Boileau⁴³ - un tableau, representant Louis XVI devant la Ste Genevieve, donné par la Duchesse D'Angouleme.⁴⁴ Remarquable sont encore les vitres anciens peints, qui se trouvent [11] dans la Sacristie.

Notre Dame.

La plus grande et la plus celebre Eglise de Paris - Les verres de couleurs - Les Statues de Louis XIII & XIV⁴⁵ - 6 Tableaux - La Resurrection de la veuve Thabite par Louis Tistelin⁴⁶ - Le Mausolée du Comte d'Harcourt⁴⁷, executé par Pigalle⁴⁸ 1776, sur la pensée de Mad[ame] la Comtesse d'Harcourt⁴⁹ - La resurrection du fils de la veuve de Naim par Giullemot.⁵⁰ Dans le tresor de la grande Sacristie se trouvent encore quelques Antiquités, des Reliques, la plus precieuxse est celle de la couronne d'Epines, acquise par St. Louis⁵¹ - encore une portion de la vraie croix. - s'Hostier⁵² avec des pierres imités.

[12] 28 [april]

Bibliotheque Roijsale.

800 mille volumes imprimés. 172 mille manuscripts.

-
- 32 Chambre des Pairs, een van de twee Kamers van de Volksvertegenwoordiging (1815-1848). Het lidmaatschap van de *Chambre des Pairs* was erfelijk, in tegenstelling met dat van de *Chambre des Députés*, waarvan de leden gekozen werden.
- 33 Louis Charles Desaix de Veygoux (1768-1800). Generaal.
- 34 Jean-Baptiste Kléber (1753-1800). Architect en generaal.
- 35 Barthélemy Catherine Joubert (1769-1799). Generaal.
- 36 Onbekende afkorting.
- 37 Catharina de Médicis (1519-1589). Koningin van Frankrijk.
- 38 Lodewijk XIV regeerde van 1643 tot 1715.
- 39 Jan Willem de Winter (1761-1812). Nederlands vlootvoogd. Week in 1787 uit naar Frankrijk. Napoleon benoemde hem tot graaf van Huessen.
- 40 Jean Lannes, hertog van Montebello (1769-1809).
- 41 Blaise Pascal (1623-1662). Veelzijdig geleerde.
- 42 Jean Racine (1639-1699). De belangrijkste Franse tragedieschrijver van de zeventiende eeuw.
- 43 Louis Auguste Boileau (1812-1896). Architect, hij experimenteerde met ijzerconstructies.
- 44 Marie Thérèse Charlotte hertogin van Angoulême (1778-1851). Ook madame Royal genoemd. Het schilderij is van Nicolas de Largillière, uit 1696 (Blunt, *Art and Architecture in France*, 397).
- 45 Lodewijk XIII (1601-1643) en Lodewijk XIV (1638-1715). Koningen van Frankrijk.
- 46 Louis Testelin (1615-1655). Schilder.
- 47 Henri I, graaf van Harcourt (1654-1718). Maarschalk van Frankrijk.
- 48 Jean-Baptiste Pigalle (1714-1785). Beeldhouwer.
- 49 Niet nader getraceerd.
- 50 Niet nader getraceerd.
- 51 Lodewijk IX, de heilige (1214-1270). Koning van Frankrijk.
- 52 Mogelijk wordt een remonstrans bedoeld.

Purification de L'eau.

Zeer remarquabel wegens de Machinerie, en vooral om dat het gepurifieerde water *geheel Parijs* voorziet.

La Halle au Vin.

Door Napoleon opgericht; Entre pot general des vins, des eaux-de- vie et du vinaigre.

Jardin des Plantes.

Toutes sortes des animeaux feroces et domestiques, agreable promenade; - Le Labirinte, dont on a une très belle vue sur la ville de Paris. [13] In het retour passeerden wij de Pont Austerlitz; Hotel de la ville, de plaats van de gewesene Bastille, en het Hotel de Justice.

29 [april]

Abattoirs ou Tueries.

Eene allernuttigste instelling. Ten tijde van Napoleon 1811 geexecuteerd, zoodaanig er 6 zijn, waar al het mogelijke vee voor Parys geslagt word, t'welk eertijds in de stad zelf geschiede. Dit Etablissement heeft gekost 16 Mil[lioën] en rendeert 3 Mil[lioën] aan de Staat; er worden ongeveer 2500 stuks s'weeks geslagt.

Canal de L'Ourcq.⁵³

Fourneert aan de fontijnen van Parijs het benodigde water.

[14] Cimetiere.

Le Pierre la Chaise.⁵⁴

Les monuments d'Heloise et d'Abeillard⁵⁵, la Fontaine⁵⁶, Moliere⁵⁷, du Marechal Massena⁵⁸, Davoust⁵⁹, de la Baronne Stroganof⁶⁰ et plusieurs d'autres. Tombeaux de la famille Clarij⁶¹, de Reusis de St. Morijs⁶², Bode⁶³ etc: op de top van den berg is een Capel, van waar men een zeer schoon gezigt over Parys heeft.

Manufacture des Glaces

waar 800 werklieden geoccupeert zyn in twee differente zaalen om het spiegelglas, dat ruw uit Picardie koomt, eerst te schuren, voorts te polijzen, en eyndelyk [15] te faciesen⁶⁴, welk laatst zeer zienswaardig is.

30 [april]

Gallerie des Tableau du C[om]te:

Sonmaraville.⁶⁵

Eene uitmuntende Collectie van Italiaansche Meesters, waaronder een Christus Kop, en een Madelaine van grote waarde, alsnog eenige marmere Beelden van Genoveva.

Aux Arts et Metiers.

Eene, zedert 1807 aanmerkelijke verzameling van de Fransche Industrie, Agricultuur, Manufacturen etc.

53 De kanalen van de Ourq, van St.-Denis tot St.-Martin, werden tussen 1821 en 1825 aangelegd.

54 De begraafplaats Père-Lachaise.

55 Pierre Abelard of Petrus Abealardus (1079-1142). Hield zich bezig met logica en theologie. Bekend door de tragische liefdesverhouding met zijn ruim twintig-jaar jongere leerlinge Heloïse.

56 Jean de La Fontaine (1621-1695). Schrijver van, onder andere, fabels.

57 Jean-Baptiste Poquelin (1622-1673). Schrijver. Zijn schuilnaam was Molière.

58 André Masséna, hertog van Rivoli, prins van Essling (1758-1817).

59 Louis Nicolas Davoust (d'Avoust) (1770-1823). Generaal in dienst van Napoleon, minister van Oorlog.

60 Niet nader getraceerd lid van de puissant rijke Russische familie Stroganov.

61 Niet nader getraceerd.

62 Niet nader getraceerd.

63 Guillaume Budé (ca. 1530). Groot humanist.

64 Mogelijk bedoeld: façonneren, de vereiste vorm geven.

65 Het 'diné ches le C[om]te Sonmaraville & aux Arts' kostte Van Rechteren Limpurg 4.- (HCO HA Almelo, inv. nr. 774). Graaf Sonmaraville is niet nader getraceerd.

Saint Roch.

Eene schoone inwendige Kerk, zienswaardig zijn het Altaar, waarop geplaatst eene groep, verbeeldende het Kinde Jezus, vergezeld van Maria en Joseph; levensgroot van Marmer. [16] Verscheidene Tableaux, Tombes. - De Predikstoel. - De Doop van Jezus door Johannes! etc.

1 Majj

Museum d'Histoire naturelle.

Eene rijke verzameling van alle mogelijke viervoetige Dieren, vogels, vissen, kapellen, schelpen, steenen, hout, versteende Dieren enzv. enzv. in twee brillante zaalen verdeeld.

Manufacture des Tapesseries aux Gobelins.

Allermerkwaardigst, en de eenigste fabriek van dien soort in Europa, waar alleen voor Koninglyke rekening gewerkt word, alzoo er ter voltooying van een geheel ruim 5 a 6 Jaren benodigd is. In de [17] Sallon of Expositie waren fraaye Tableaux, b.v. Louis XVI en Marie Antoinette⁶⁶, Henri IV⁶⁷, eenige Romeinse Historiële stukken - De Werkplaatsen en de Eleves!

2 [mei]

S'morgens is eene visite bij de Graaf van Rechteren⁶⁸, waar eene Mev[rouw] Lacase⁶⁹ was.

Academie Royale de Musique.

Repr[esente] un benef⁷⁰ de St. Paul - le deuxieme acte de *La Cenerentola*⁷¹, opera-buffa en 2 A[ctes] de Rossini⁷² - Dandini, *Pellegrini* - Ramiro, *Bordogni* - Magnifico, *Zuchelli* - Alidoro, *Profeti* - Cenerentola, *Moribelli* - Clorinda, *Rossi* - Tisbe, *Goua*.

Shakespeare-Amoureux, Commedie en 1 Acte de M[onsieur] Duval⁷³, *Talma*⁷⁴, mesd[ames] *Mars*, *Demerson*.

Flore et Zephire, Ballet anacreontique en 2 actes de M[onsieur] Didelot.⁷⁵ [18] *Zephire*, *Paul* - *Bachus*, *Montjoie* - *Flore*, *Montessu* - *Amijnthe*, *Buron* - *Erigone*, *Marinette* - *Aspassie*, *Noblet* - *Venus*, *La croix* - *Iphise*, *Hullin* - *Cleis*, *Legallois* - l'amour, *Bertrand* - *L'innocence*, *Hullin*^{32^{eme}} *La Pudeur*, *Bertrand*.

Un nouveau Divertissement executé parles, premiers sujets de l'opera *L'ours et la Pacha* vaud[eville] 1 a[cte] de M.M[essieurs] Scribe⁷⁶ et Saintine.⁷⁷ *Brunet*, *Vernet*, *Odrij*, *Lepeintre*, *Georges*, mesd[ames] *Vautrin* *Picot*, *Danse*, *Montessu*, mad[ame] *Montessu* *Gosselin*, Mm[ademoisell]es: *Bieron*, *Julia*.

3 [mei]

Niets byzonders. Gedineerd by *Verrij*, Restaurant au Palais Royal. S'avond's de illuminatie gezien, ter gelegenheid van de terugkeer v[an] Z[ijne] M[ajesteit] den Koning van Frankrijk.⁷⁸

66 Lodewijk XVI (1754-1793) en zijn echtgenote Marie Antoinette (1755-1793). Koning en koningin van Frankrijk.

67 Hendrik IV (1553-1610). Koning van Frankrijk.

68 Jacob Godefroy (Jacques) des H.R.Rijksgraaf van Rechteren, heer van Gramsbergen (1736-1831). Diplomaat. Hij overleed te Parijs.

69 Niet nader getraceerd.

70 Mogelijk bedoeld: bénéf[iciaire].

71 *La Cenerentola* (Assepoester).

72 Gioacchino Antonio Rossini (1792-1868). Meester van de komische opera (opera buffa). In 1824 werd Rossini directeur van het Théâtre Italien te Parijs (Hindley, *The Larousse*, 353).

73 Alexandre Vincent Pineux Duval (1767-1842). Frans toneelschrijver, directeur van het Odéon-theater.

74 François-Joseph Talma (1763-1826). Zeer beroemd Frans toneelspeler.

75 Charles Louis Didelot (1767-1836). Danser en choreograaf. Hij trad ook op in Stockholm, Londen en Rusland.

76 Eugène Scribe (1791-1861). Frans schrijver van comedies en vaudevilles.

77 Niet nader getraceerd.

78 Lodewijk XVIII regeerde van 1814 tot 1824.

[19] 4 [mei]

Gedineerd bij de Marquis Latour.⁷⁹ Maubourg, Pair van Frankrijk, Gouverneur der Invaliden, Secretaris van de Kamer der Pairs, in gezelschap van de Prins van Loivenstein, Wertheim, Rochefort en familie, Herr von Fabrice, chargé d’Affaire van Holland en Nassau, en nog eenige Heeren en Dames.⁸⁰

Hotel des Invalides.

Het eenigste Etablissement van dien aard in Europa, waarin ruim 6000 Invaliden geplaatst kunnen worden, met alle mogelijke zorg gesoigneerd, en in alles zienswaardig.⁸¹

Montmartre.

Even buiten Parijs, op een berg gelegen, van waar men eene overheerlyke schoone uitzicht over de stadt en Environs [20] geniet, weleer was hier een convent van jonge dogters, welk egter by de franse Revolutie geheel vernield is - zienswaardig is de *Telegraaf* die van Parijs op Calais werkt.⁸²

5 [mei]

Saint Cloud.

2 lieus de Paris, op de linker oever van de Seine. De weg derwaarts is heerlijk langs de Tuilleries, Champs Elisées, Barriere de Passij, bois et village de Boulogne. De ligging van het Koninklijke Palais is overheerlijk, het ameublement minder kostbaar als dat van Compiègne. Het Park is allerliefst, maar het gezigt van de Kolom of naald, door Napoleon opgerigt, is boven alle beschrijving schoon en overheerlijk. Strekt zich over geheel [21] Parijs, de Seine en eene menigte buiten plaatsen uit, zoo verre het oog maar reikt.

Sevres.

Beroemd wegens de magnifique Manufactuur van Porcelein, waar alleen, om zoo te spreken, voor Koningen en Prinsen gewerkt word. Onder alle de kostbaarheden bevond zich een tafel, representerende 9 Medallions of Koninklyke Paleisen, en wel in 't midden de Tuilleries, ronds'om Ramboulliat, St. Germain, Compiègne, Trianon en Versailles, Mendon, St. Cloud en Fontainebleau, ter waarde van 35000 fr[ancs] - een blomtafel voor 32000 fr[ancs] - enkele borden en kopjes voor 2 a 300 frances.

[22] Jardin du Luxemburg.

Geheel en all in de franse smaak aangelegd, veele en breede Alléen, vijvers, kommen, beelden, Statuen etc. Blommen en gazon afgeperkt, waaronder vooral veele seringén.

Jardin des Tuilleries.

Grenzende aan de Residentie⁸³, insgelyk in de franse smaak, edog grootser als de vorige, hebbende van alle kanten zeer schoone gezigten op de Champs elesées, Rue Rivoli, de Seine, etc. etc.

S'avond's een visite doende bij de Graaf van Rechteren, ontmoete aldaar de Marquies Pizarro, geëv.⁸⁴ Minister te Berlijn, en de Duc San Carlos, Ambassadeur van Spanjen.⁸⁵

[23] 7 [mei]

Les Enfants trouvés!⁸⁶

Vincent de Paul⁸⁷, de eerste grondlegger van dit nuttig Etablissement, waarin jaarlijks ruim 4000 Kinders opgenomen worden, slechts blijven dezelve een paar dagen, en worden vervolgens in

79 Niet nader getraceerd.

80 Het gezelschap is niet nader getraceerd.

81 Hôtel des Invalides, gebouwd tussen 1670 en 1676, waar 7000 oorlogsinvaliden konden worden verpleegd, gevoed en gehuisvest.

82 Bovenop de Montmartre stond een telegraaf waarmee men in tien minuten een bericht naar Calais en terug kon zenden (HCO FA Sloet tot Warmelo, ongeinventariseerd, Dep. 4 / 24 / B / 1, Doos 3).

83 Het paleis werd in 1882 gesloopt.

84 Onbekende afkorting.

85 Beide heren zijn niet nader getraceerd.

86 Het hospitaal voor vondelingen.

87 Niet nader getraceerd.

handen van Minnen op het land gegeven.⁸⁸

Gedineerd bij *Verrij* in het Palais Royal, daarna in de *Caffee des Milles Colonnes* ys gegeten; - *Caffé aux trois Sultanes*.

8 [mei]

Commissies gedaan, by de Restaurant Hardij gegeten, daarna na het Spectakel *Gymnasie Dramatique*. "les femmes romantiques: L'Heritiere, La mansarde des Artistes, et le Coiffeur et le Peruguier.["] - By Tortoni ijs gegeten.

[24] Versailles.

Vier lieu van Parijs over Sevres langs eenen overheerlijken weg, welke by gelegenheid van dien dag, waarop de groote wateren van Vers[ailles] moesten springen, bezaaid waren met rytuigen en Menschen, naauwlyk konden wy onderkomen, en moesten een slecht Diné met 10 franc per tete betaald worden: - eerst bezagen wy *groot Trianon*, weleer bewoond door Mad[ame] Maintenon⁸⁹, daarna *Klijn Trianon* met een lief edog klijn Park in de Engelse smaak aangelegd door Mad[ame] Pompadour⁹⁰ t[ijd]ens [haar] bewind. Van daar door het Park na het *Paleis*, met recht zoo zeer beroemd wegens derzelver uitgestrektheid, ligging, schoone Statuen, Cascaden enzv. Het inwendige draagt [25] nog alle tekenen van rijkdom en grootsheid, alles is verguld en geschilderd, ongemeubleert maar nu ingericht voor een Cabinet van Schilderijen - om 5 begonnen de klyne, om 6 uur de groote Wateren te springen, welke egter zoo zeer niet aan mijne verwagting voldeden, als het laatste bestaande in de grote Neptun met eenige 40 sets d'eau's. Een schoon spectacel was de meenigte van Menschen, die men in een coup d'oeil overzag. De weg na Parijs was als bezaaid met rijtuigen en menschen, zoo dat men in eene wolk van stof voer.

10 [mei]

S'morgens commissies gedaan. Bij Riche gegeten, daarna na het *Caffé Turq*, waar eene lieve Tuin bij is; s'avond's te huis.

[26] 11 [mei]

Niets byzonders, commissies gedaan, by *Verrij* gedineert, daarna te vergeefs na Tivoli.

12 [mei]

Den geheele dag regen, commissies gedaan, ten huise gegeten, daarna na de *Acadamie Royale de Musique* waar gegeven werd *Aladin, et la Lampe merveilleuse*, opera fierienne en 5 Actes, tussen bijden Ballet pantomime. Decoraties, Costumes en Macheneries waren overheerlijk. - het Theater was stoppende vol, ofschoon het reeds de 84 keer ten uitvoer gebracht werd.

13 [mei]

Slecht weder.

Bourbon. Elijsée.

Voorheen het verblijf van den [27] Hertog en de Hertogin van Berrij⁹¹, 't welk H[are] K[oninklijke] H[oogheid] egter na het vermoorden van haar Egtgenoot verlaten, en de Tuileries betrokken heeft. Het gebouw bestaat in Zomer en Winter Apartementen, dezelve zyn lief, dog niet byzonder kostbaar gemeubleert. Het is omringd van een allerliefste aangelegde Tuin of Parq, waarop men uit het Kasteel aardige coup-d'oeils heeft. - De klijne apartementen van de Hertog van Berry zyn netjes, en formeeren tevens een kabinet van schilderijen, bestaande meestal uit Hollandsche en Nederlandse Meesters. Het weder guur en onaangenaam zijnde, bleven wy te huis, en gingen na het eeten in de Tuilleries.

88 Sussman, *Selling Mothers' Milk*.

89 Françoise d'Aubigné (1635-1719). Maîtresse van Lodewijk XIV, zij werd madame de Maintenon genoemd.

90 Jeanne Antoinette Poisson (1721-1764). Maîtresse van Lodewijk XV, zij werd madame de Pompadour genoemd.

91 Charles Ferdinand de Bourbon (1778-1820), gehuwd met Maria Carolina van Sicilië (1798-1870).

[28] 14 [mei]

Guur en onaangenaam. Commissies gedaan, gedineerd by Verrij.

Theatre de la Gaité.

a. Les Corsaires, b. le Tonnelier, c. Felix et Roger, d. la forteresse du Danube. Het spectacel was niets bijzonders, en eigenlijk voor de minste classe. Daarna by Tortoni glaces gegeten.

15 [mei]

Koud en guur.

Hotel des Monnaies.

Een zeer fraaij gebouw, magnifique Vestibule en Trap: de groote Zaal voor Mineralogische Seances ingericht, bevat eene aardige diergelyke verzameling, zoo wel beneden als boven.

Niet ver daarvandaan is eene verzameling van medailles [29] welk egter van geen belang, en koopbaar zijn: gedineert by de Restaurateur Laiter op de hoek van Rue Castiglione en Rivoli, digt by de Tuilleries; - een wynig gewandelt, s'avond's te huis.

16 [mei]

Regenachtig.

De Gereformeerde Kerk zeer eenvoudig.

L'Eglise et le Dom des Invalides een overheerlyk meester stuk, en zekerlyk iets van het zienswaardigste in Parijs. Geheel van wit marmer, trotsche Pilaren, Beelden van Heiligen, Schilderijen, en fresco, boven op het Plafond voor ruim 160 jaren geschilderd, en nog geheel frisch; de Tombeaux van Turenne⁹² en Vauban⁹³ verciere deze Tempel. [30] Het Hoog-altaar is geheel verguld.

Kabinet van Oudheden; door M[onsieu]r Denon.⁹⁴

bestaande in meerdere Zaaln, zoowel in Egiptische, Joipansche, Oost-en westindische, Chineesche etc, etc. Eenige schilderijen, beelden, waaronder die van Napoleon, Moliere, Paus Pius 7. Superbe tafels enzv.

Gedineert bij Laiter, daarna in het Palais Royal gewandelt. S'avond's te huis.

17 [mei]

Te vergeefs na de Louvre, van daar na

Luxemburg

L'Ecole moderne francaise du Tableaux.

Geheel bestaande uit nog levende meesters in vier Zaaln verdeeld. [31] Overheerlijk waren Le Portrait du Pape Pii[us] VII - La Musique de Maria Stuart [-] Caen apres la mort D'Abel par N. Guerin⁹⁵ [-] Galilée par J.A. Laurant⁹⁶, Maria Stuart s'evadent du chateau de Loch [-] Leven, par Le Comte⁹⁷ [-] Convalescence de Bajard par P. Revoil⁹⁸ [-] La Duchesse de Montmorencij [-] La mort de Henri III p[ar] Baume⁹⁹ [-] La magicienne consulte les¹⁰⁰ jeunes filles p[ar] Jean Broc¹⁰¹ - La Peinture p[ar] V[an] Dijk¹⁰² - La Poesie p[ar] J.L. Ducis¹⁰³ - vue interieure de l'Eglise du Convent de San-

92 Henri de la Tour d'Auvergne, bruggraaf van Turenne (1611-1675). Legeraanvoerder.

93 Sébastien Vauban (1633-1707). Raadsman van Lodewijk XIV.

94 Dominique Vibant Denon (1747-1825). Tekenaar, graveur en diplomaat. Hij maakte Napoleons expeditie naar Egypte mee, een reis die hij in 1802 vastlegde in een boek met gravures: *Voyage de la haute et basse Egypte*.

95 Pierre-Narcisse Guérin (1774-1833). Schilder.

96 Jean Antoine Laurent (1763-1832). Schilder en lithograaf.

97 Niet nader getraceerd.

98 Pierre Henri Revellil (1776-1842). Schilder.

99 Niet nader getraceerd.

100 Er staat: par de.

101 Jean Broc (ca. 1780-ca. 1850). Schilder, leerling van Jacques-Louis David.

102 Niet nader getraceerd.

103 Louis (Jean Louis) Ducis (1775-1847). Schilder, leerling van Jacques-Louis David.

Benedetto, pres Subiaco p[ar] Granel¹⁰⁴, etc.

Gedineert bij Riche.

Theatre de L'Odeon.

Le Barbier de Seville, opera en 4 actes de Beaumarchais¹⁰⁵, musique de Rossini.¹⁰⁶ Almaviva - M^e[ssieur]s *Compeneret* - Barthelo *Camoin* - Figaro *Leon* - Barile *Valere* [-] Tedrille *Frederic* - L'Officier *Tancrèler* [32] Le Notaire *Eduard* [-] L'aleade *Paul* [-] Rosine M[ada]me *Montano* - Marceline *la moin*.

De Commedie was stoppende vol, mad[ame] Montano müntede uit. - [Voor het] na huis gaan by de Tortoni.

18 [mei]

Cabinet van Schilderijen van de Maarschalk Soult¹⁰⁷

Een uitmuntende verzameling voor dien Heer, ten tijde van den Spaanschen Oorlog, als opperbevelhebber mede uit Spanjen gebragt, bestaande geheel en all uit de Spaansche School door Mouleio¹⁰⁸, en uit Kerkelyke Stukken - allervoortreflijkst was *eene Madonna*.

Gegeten in het Caffé de Paris. S'avonds te huis.

19 [mei]

S'morgens commissies gedaan, in het Palais Royal gewandeld, by [33] de Restorateur Laiter, op het hoek van de Rue Castiglione en Rivoli, gegeten. Daarna een wijng in de Tuilleries gewandelt, s'avond's eene visite by Latour Maubourg¹⁰⁹ gemaakt.

20 [mei]

Jardin des Plantes

Voor Kenners is zekerlyk de Hortus, schoon aangelegde warme Kasten, zienswaardig, waaronder de Caneelboom, zoo wel de zoete als bittere, uitmunt. De eerste zoude 80, de tweede 40 duizend franken gekost hebben - de ligging van deze Hortus is zeer lief, grenzende aan de Koningl[ijke] Menagerie, en het Kabinet van Nat[uurlijke] Historie.

In het na huis ryden, verzogt ik den Heer Abbée Sicard, om entrée biljetten voor de Seances van Doofstommen.¹¹⁰

Te huis gegeten.

Theatre de St. Martin

Weleer de groote Opera, door Lodewyk den 15 in een en twintig dagen opgerigt, gelijk [34] staande met de Odeon.

Le Chateau de Koënichwerth, melodrame in 3 Act[es,] anders een zeer schoon stuk, werd middelmatig gegeven.

*Le Deserteur*¹¹¹, Pant[omine]-Ballet in 3 Act[es].

De Dauberval daarentegen werd zeer goed ten uitvoer gebragt, pantomine, Costume en Decoraties waren zeer goed gekoren. - De eerste Acteur *Marierier* vervude de rol van de oud-oom, verwonderingswaardig waren zyne sprongen, de buigzaamheid van zijne leden, de behendigheid en snelheid, waarmede hy alles deed; met een woord eenig in zijn soort.

In het na huis gaan by Tortoni.

104 François-Marius Granet (1775-1849). Schilder, leerling van Jacques-Louis David.

105 Waarschijnlijk de schrijver van het libretto. Niet nader getraceerd.

106 Gioacchino Rossini (1792-1868).

107 Niet nader getraceerd.

108 Niet nader getraceerd.

109 Niet nader getraceerd.

110 Sicard - zijn eigenlijke naam was Rock Ambroise Cucurron - (1742-1822). Volgeling van abt Charles Michel de l'Epée (1712-1789). Zij ontwikkelden de zogenaamde zwijgende methode, die voornamelijk gebruik maakte van gebarentaal.

111 Een *opera comique* uit 1769 van Monsigny.

21 [mei]

Musée roijal du Louvre

Voorzeker eene der schoonste verzamelingen van dien aard in Europa. [35] Men ziet aldaar verzameld eene groote meenigte statuen, bustes, hoofden, bas-reliefs, Antiques, in verscheidene Zaaln verdeeld, en voor beoordeelaars of Kenners hoogst interessant - De Vestibule, de Arcade, dienende voor den ingang van de Keizers-Saal, moeten niet voorby gezien worden. - Overheerlyk egter is

De Galerij van Schilderijen.

De vestibule en Trap, die derwaarts leidt is trotsch, negen groote lange zaalen, die het oog naauwlijks afzien kunnen, zyn met meer als 1200 Tableaus verciert, en leveren een verassend coup d'oeil op. Ieder Zaal is van elkander gescheiden door vier marmere Pilaren, van binnen, met spiegels, kostbare Bustes der voornaamste Schilders, of Antiquen [36] representanten¹¹² verciert, verheerlijken deze Saalen met de kostbaarste voorwerpen uit Italiaansche - Flaamsche - Hollandsche en franse - Schoolen.

Na myne wynige kunde, trokken vooral de aandacht tot zich

1. Saal

N° 119.

Le Portrait en pied de Mignard, peint par Luimeme.¹¹³

124

Jesus sur le chemin du Calvaire succombant de fatigue, pa[r] Mignard.

65

Portrait de Francois Desportes.¹¹⁴

104

Jesus guerissant les Malades, p[ar] Jean Jouvenet.¹¹⁵

2° Saal.

N^o [niet ingevuld]

L'Entré de Henri IV a Paris. *nieuw*

71

Marius a Mentiernus p[ar] Drouais.¹¹⁶

3° Saal

117

La mort de Rolande a la batail de Ronceveaux p[ar] Michalun.¹¹⁷

[37] N° 121

Portrait de Mad[ame] de Maintenon par Pierre Mignard, surnommé le Romain.

4° Saal.

N° 95

Le Depart p[ar] J.B. Greure.¹¹⁸

Le Retour par le meme.

138

Paul Emile vanigreur de Persée p[ar] J.T.P. Puyron.¹¹⁹

42

Portrait de Joseph Vernet, p[ar] Mad. le Brun.¹²⁰

112 Er staat: representeren.

113 Pierre Mignard (1610-1695). Schilder.

114 Alexandre François Desportes (1661-1743). Schilder.

115 Jean Jouvenet (1644- na 1709). Schilder.

116 François Hubert Drouais (1727-1775). Hofschilder van Lodewijk XV.

117 Jean Michelin (1623-1696). Schilder.

118 Jean-Baptiste Greuze (1725-1805). Schilder.

119 Niet nader getraceerd.

120 Madame Vigée-Le-Brun. Schilderes van onder andere een portret van Marie-Antoinette.

	203
Joseph D'Aritmathie p[ar] le Sueur. ¹²¹	
	93
Portrait de J.B. Greure.	
	123
La vierge a la Grappe p[ar] Mignard.	
	256
Un tableau de fleurs et de fruits [par] V[an] Spaendonck. ¹²²	
	5 ^{de} Saal.
	N° 27
Sainte Madelaine - on voulait-ij-reconnaitre les traits de Mad[ame] la Valiere ¹²³ p[ar] Charles le Brun. ¹²⁴	
	6° Saal.
	365
Portrait de Philippe de Champaigne. ¹²⁵	
	[38] N° 393
Un chasseur, tenant un perdrix p[ar] Alb[er]t Cuyp. ¹²⁶	
	696
Door P. v[an] Slingeland. ¹²⁷	
	460
Door Jean David de Heem. ¹²⁸	
	688
La sainte famille p[ar] Godefroij Schalken. ¹²⁹	
	770
Deux Nimphes dansant devant un jeune Fauxe, 7 joue la flute, p[ar] J. Weenix. ¹³⁰	
	1.32
Abraham renvoie Agar et son fils Ismael, p[ar] P. van Dijk. ¹³¹	
	7° Saal
	N° 373
Le Repos chez Simon le Pharisien p[ar] Van Ceulen. ¹³²	
	376. 377
S. Ambroise Archevaque de Milan p[ar] le meme.	
	418
Francois de Moncade. Gouverneur des Paijsbas, p[ar] Van Dijk.	
	498
Jesus crucifié par Karel du Jardin. ¹³³	
	9. Saal
	1208
Portrait d'un commandeur de l'order [39] de Malta, par Titien. ¹³⁴	

121 Eustache Le Sueur (1616-1655). Schilder.

122 Gerardus van Spaendonck (1746-1822). Schilder.

123 Françoise de la Baume le Blanc, hertogin de la Vallière (1644-1710). Maîtresse van Lodewijk XIV.

124 Charles le Brun (1619-1690). Hofschilder van Lodewijk XIV.

125 Niet nader getraceerd.

126 Aelbert Cuyp (1620-1691). Schilder.

127 Pieter Cornelisz. van Slingeland (1640-1691). Schilder.

128 Jan Davidsz. de Heem (1606-1683/84). Schilder.

129 Godfried Schalcken (1643-1706). Schilder en etser.

130 Jan Baptiste Weenix (1621-1663). Schilder.

131 Philips van Dijk (1680-1753). Schilder.

132 Niet nader getraceerd.

133 Karel du Jardin of Dujardin (ca. 1622-1678). Schilder.

134 Titiaan (1488/90-1576). Schilder.

- 1031
Une Madelaine p[ar] Guido Reni.¹³⁵
10. Saal.
1179
par Sasso Ferrato¹³⁶ une Vierge.
- 889
St. Etienne annonce l'Evangile, p[ar] Carpaceio.¹³⁷
- 976
Tableau religieux p[ar] Fabriano.¹³⁸
11. Saal.
1021
La Salutation angelique p[ar] Guido Reni.
- 984
La Vierge assise sur son trone p[ar] Bartommeo.¹³⁹
- 1022
La vierge tenant sur ses genoux l'Enfant Jesus endormi p[ar] Guido Reni.
- 995
La vierge prosterné aux pieds de son fils, p[ar] Chirlandajo.¹⁴⁰
- 1150
Portrait de Jeane d'Arragon p[ar] Rafèls.¹⁴¹ Nog een Copie van het Avondmaal van Leonado Da-Vinci.¹⁴²
- [40] Weltevreden over onse met nut besteede tyd, gingen wij na Verrij eten. Van daar na huis, en s'avond's by Oom van Rechteren.

22 [mei]

Den geheelen dag regen. Om 12 uur na het

Palais Royal

door de Duc D'Orleans¹⁴³ en zijn familie bewoond. - De Trap is eenvoudig dog trotsch, de apartementen zyn niet kostbaar, maar met smaak gemeubleert, en verciert met heerlijke Tableaux, meestal door nog levende Schilders gedaan; uitmuntend is de collectie van Portraits der Vorsten uit het Huis van Bourbon en andere groote mannen; waaronder de meenigvuldige afbeeldsels van de Leden van het Huis van Orleans, of de Bewoners [41] van genoemd Palys, bestaande uit de Hertog, deszelfs Gemalin geb[oren] Princes van Sicilien, ses Kinders en de Zuster van de Hertog Made-moiselle in verschillende manieren - eenige wigtige gebeurtenissen uit het leven van den hertog - twee Batailles - het Portrait van J[ean]J[acques] Rousseau, Gustaf Wasa - Mad[ames] de la Valiere, [en] Montespan, etc. - De dood van Paniotofski, de bespiegeling van een frans soldaat na de Slag van Waterloo; - twee groote heerlyke stukken, een uit het leven van Gustaf Wasa, - - - . De overige apartementen zyn in een behoorlyken staat, dog niet kostbaar. Wy traverseerden naderhand het Palais-Roijsal, bleven te huis eten. S'avond's met D'Ecurij¹⁴⁴ eene visite bij Hoevenaar¹⁴⁵ gemaakt.

[42] 23 [mei]

S'morgens om half twaalf *na de Koninglyke Capel*, om de Mis bytewonen, namelijk de musiek te

135 Guido Reni (1575-1642). Schilder uit de school van Bologna.

136 Giovanni-Battista Salvi, ook Sassoferrato genoemd (1609-1685). Schilder.

137 Vittore Carpaccio (1455-1526). Schilder.

138 Gentile da Fabriano (ca. 1370-1427). Schilder.

139 Bartolommeo della Porta, ook Fra Bartolommeo genoemd (1475-1517). Schilder.

140 Domenico Chirlandaio (ca. 1449-1494). Schilder.

141 Raffaello Santi (of Sanzio) (1483-1520). Bekend onder de naam Rafaël. Schilder.

142 Leonardo da Vinci (1452-1519). Veelzijdig kunstenaar.

143 Ferdinand van Bourbon (1784-1833).

144 D'Ecurij, reisgenoot van Van Rechteren Limpurg.

145 Niet nader getraceerd.

horen, en de Koninglijke familie te zien. - Er waren misschien 5 a 6 hondert menschen, zoo dat het moeyelijk hield plaats te krygen en goed te zien. De hooge Personaadjes bestaande uit du *Comte D'Artois*¹⁴⁶ of *Monsieur en Broer van Louis XVIII*¹⁴⁷. *De Hertog en Hertogin van Angouleme*¹⁴⁸, en de *Hertogin van Berrij*¹⁴⁹, zyn na het uitterlyke te oordeelen niets byzondere Menschen; Kapel en musiek was ordinair, en daarom moest men nog en bas de soie gaan.

By Leiter gegeten.

Theatre de Feijdeau.

(opera comique)

La Pari de la Duchesse D'Alencon, opera en 1 acte - Gandiac - *Virentini* Aug. de Gandiac - *Lafeuillade* - Fibrulet *Fereol* - La Duchesse d'Alencon - Me *Belmont*. [43] constonee de St. Vailloir *Pradher*.

La Neige en 4 Actes. opera. Prince de Neubourg. *Huet*. Le Comte et Linsberg - *Ponchard*. Wilhelm *Er'rentini* Le Grand-Duc de Suabe. *Daeaneerir* Le Marquis de Walborn. *Duvernoij* un valet. *Granger*. La Comtesse de Drakenbak - Me *Desbrosses* - Baronne de Wedel - *Rigaut*. La Princesse Louise *Pradher*.

S'avond's by Tortoni.

24 [mei]

S'morgens commissies gedaan; by Verrij gegeten. S'avond's te huis met Betje, daar het gezelschap na Theatre francais was - eene visite gemaakt bij de Generaal van Dedem.¹⁵⁰ - ontfangen eene van M[onsieur] Westendorp¹⁵¹ uit Amsterdam.

25 [mei]

S'morgens commissies gedaan, [44] by Laiter gedineert, daarna in de Landauer gepromeneert langs de Champs-Elisées, Barrière de l'Etoile twee lieus na *Neuilly*. Zienswaardig aldaar is de brug in 1722 gebouwt waarvan de leuning, bestaande in enorme massa-stukken steenen, remarquabel is - Een Hospital, door Napoleon opgericht - Een Chateau met Park van de Hertog van Orleans - de boorden van de Seine zijn lief. - Langs dezelfde weg retourneerden wij.

26 [mei]

Meudon.

Twee lieus van Parijs, langs *Vaugirard* en *Issij* klijne dorpen; het Koninglijk Slot is eenvoudig; de terras, de uitgestrekte tuinen zijn zienswaardig, van waar men een magnifq [45] gesigt heeft. *Rabelais*¹⁵² was curé van Meudon; daar het niet verre van St. Cloud afgelegen is, word het wijng door de Koningl[ijke] familie bezogt, en is dus het Paleis ordinair gemeubleert.

In het Caffé Paris gedineert.

Om 7 uur in de Landauer gepromeneert, langs de Champs-Eliseés, door het Dorp Passij, vervolgens in het Bois de Boulogne voorby Bagatelle waarnatoe de Kinders van de Hertogin van Berrij byna dagelijks toeren, rondgereden, van daar terug na huis.

27 [mei]

S'morgens in de Tuillerie's gewandelt. By Laiter gegeten, daarna

146 Charles graaf van Artois (1757-1836). Van 1824 tot 1830 koning Karel X van Frankrijk.

147 Lodewijk XVIII (1755-1824). Koning van Frankrijk.

148 Louis hertog van Angoulême (1775-1844) en Maria Theresia (1778-1851), dochter van koning Lodewijk XVI.

149 Maria Carolina van Sicilië (1798-1870), weduwe van Charles Ferdinand hertog van Berry.

150 Anthony Boldewijn Gijsbert van Dedem tot de Gelder (1774-1825). Diplomaat en sedert 1814 generaal..

151 Niet nader getraceerd.

152 François Rabelais (1494-1553/54). Kloosterling, arts en Frans schrijver.

Tivoli.

Een groote Tuin, waarin Courses en chars¹⁵³, concert d'harmonie, phesique [46] danse de corde, beau feu d'artifice gehouden worden, eerst genoemde was eene curieuse exercicie, daar men in een klyn wagentje eene aanzienlyke hoogte afrolt. - Het Vuurwerk, t'welk om 10 uur afgestoken word, was het remarquabelste. - De illumunatie had niet veel te beduiden, behalven eene Allée. - In de Tuin bevonden zich buitendien nog eenige Carousels, Commedie, ombres chinois, etc, en eene Restauratie. In het na huis gaan hielden wij by Tortoni aan.

28 [mei]

Om 10 uur eene visite gemaakt by M[onsieur] Westendorp van Amsterdam in het Hotel d'Hollande - om elf uur na de

Sourds-Muets

om derzelver maandelijke Seances, en proefondervindlyke Lessen byte[47]woonen; er was een talryk auditorium en eenige Abbées, die de commissie scheenen uittemaken. - Na eene klijne onduidelijk uitgesprokene voorafrede, waarin omtrent de eerste beginselen betoogd werd, ging men dadelyk tot meer gevorderde proeven over, b.v. er werd tot 2 van de Doofstommen van 11 tot 13 jaar te kennen gegeven, om de namen van eenige voorwerpen, op een zwart Bred¹⁵⁴ getekend, voluit met kryt te schrijven, voorts gaven twee anderen prenom aan kleuren, lengte enzv. b.v. een zwarte ronde hoed etc. - Eijndelijk traden er 3 volwassene menschen op, die, tot verbazing van wezentlijk met 5 zinnen begaafde menschen, questies dessolveerden, waarna men verstompt moest staan zoo als - wat is de ondankbaarheid - De Dood - L'ancantessement - onderscheid tussen [48] liefde en Vriendschap, enzv. - ten besluite worden ons een paar tekeningen van hun vertoond. Bij Verrij gegeten, daarna in de Champs Elisées met de Landauer gereden.

29 [mei]

Vincennes.

Om half 12 langs de Boulevards, de plaats, waar weleer de Bastille gestaan heeft, faubourg St. Antoine. Barrieres de Vincennes of du Trone. Na het dorp Vincennes twee lieus van Parijs; hetzelfde heeft niets remarquabels, als een oud Slot, in de 14de Eeuw een zomerverblijf der Koningen van Frankrijk, nu of zedert dien Staatsgevangenis, het draagt alle tekens van oudheid, sterkte, en uitgestrektheid - en zal voor immer een [49] droevige herrinnering opleveren daar. Napoleon aldaar in een der loop-gravens zonder eenig form van Proces den Hertog van Enghien, Louis, Antoine, Henri de Bourbon, in de nagt van den 21 Maart 1804 in den ouderdom van 31 Jaar 7 maanden 19 dagen heeft laten fusileren - twaalf jaar rustede in [een] eenvoudig graf zyne gebeentens, welke plaats nu door een zwart eisern hekken afgeperkt is, tot dat Lodewijk den XVIII op den 19 febr[uari] 1816 in de Capel, een prachtig Monument voor hem heeft laten oprichten, waarin zyne overblyfeselen zyn geplaatst met het navolgend Zinne-beeld. De Hertog van Enghien geleid door de Religie, de Ondeugd hem dreigende, en Frankrijk in rouwe - vier colossaale Beelden, welke na agt jaar tijds eerst [50] voltooid zijn geworden 1824 -

Na ons Diné te Vincennes besteld te hebben, reden wij door het Bos een groot kwartier na

Pont-de-St.-Maur

Zienswaardig wegens een Canaal byna drie lieus lang, waardoor de vereeniging der Schipvaart tussen de Marne en Seine daargesteld is, een kunstuk is de Galerie of onderaardsch gewelf 600 meters lang waar men een half quartier het Canaal onder de grond kan langs gaan - Na een wijng in het bois de Vincennes gewandelt te hebben, dineerden wy goed dog duur, vervolgden daarna [aan] een ander kant onse wandeling, en retourneerden wel voldaan na huis.

[51] [30 mei]

Zondag! langen tijd met de Landauer in de Champs Elisées en Bois de Boulogne rondgereden; in het Café Paris wel pleisierig en lang gedineert . . .

153 Wedrennen, waarschijnlijk met op Romeinse strijdagens gelijkende karretjes.

154 Een schoolbord.

S'avond's te huis. Met Betje en D'Escurijs na de Commandeur Verhuel.¹⁵⁵

31 [mei]

Montmorencij.

Vier lieus van Parijs, door de Barriere Mouceaux voorbij het Zomerverblijf van den Heer Ternaux¹⁵⁶; - St. Aun toebehorende aan Mad[ame] Duclas¹⁵⁷, Maitres van Louis XVIII - en St. Denis, begraafplaats der Koningen, waar wy ons echter uit tijdsgebrek deze keer niet ophouden konden; de weg is van Parys tot Saint-Denis eenvoudig en landelijk, van daar tot Montmorency meer heuvelachtig met heerlijke gezichten. [52] Montmorencij zelve ligt op een heuvel, waar de Hertogen, beroemd wegens hünne daden, langen tijd geresideerd hebben. - De overheerlijke gezigten over een laggend Dal, de schaduwrijke Note- en Castanje-boomen, de aangename ligging der Buitenplaatsen, de heremitage, weleer bewoond door J[ean] J[acques] Rousseau¹⁵⁸, nodigen de vreemdelingen uit desen lieflyken oord te bezoeken! - By onze aankomst kregen wij dadelijk na verkiezing of een Esel, of een klein paardje. - Door een Guide geleid, aanvaarden wy op 3 Esels en 2 paarden eene lieflijke wandeling langs smalle paadjes door digte donkere Boschen, hadden van tijd tot tijd de heerlykste gezigten over de omleg-gende Environs. [53] In de verte St. Germain, L'Etang et les Bains d'Enghien, Chateau du Prince de Condé - retourneerden, overraste ons een verschriklijke regenbui, zoo dat wy *door* en *door* nat, bij ons Logement aankwamen, en door een groot vuur en goed middagmaal wederom in een behoorlyken staat gesteld werden.

Om half 7 stadwaarts, om van de heerlyke Landstreek het mogelijkste te genieten, plaatste ik mij op de bok - de Equipages van de Prinses Poniatofski¹⁵⁹ en le Prince de Condé¹⁶⁰ passeerden ons.

1 Junij

Eenigsints vermoeid, en ons ressenderende van het gisteren nat geworden zijnde, bleven wij in de stad en deden commissies.

Le Tresor

ou

Le Garde meuble de la Couronne.

[54] Eigentlijk eene verzameling van kostbare meubels voor de Koninglijke familie of derzelver Paleisen. Of ook voorwerpen van Kunst, op de expositie door de Kroon gekogt, b.v. een monument of tombe met een treurwillig. Kunstig van eiser gemaakt. Twee kristallene Candelabers; kostbaar Tafelservies, etc. etc. - het Tresor bestond uit eene verzameling van Juweelen, Brillanten, Coljés, Garnitures van Rübin, smaragd, Topas met brillanten geentoureerd - De Kroon, scepter enzv. van Charlemagne, eene menigte Ordensteken - - - Eeren-Degen en *de Regent* de grootste brillant, weleer door Napoleon op de knop van zijn degen gedragen.

Bij Verrij gegeten, daarna een wijnig getourt, s'avond's te huis.

[55] 2 [juni]

Diorama.

Entrevue de S.A.R. Monseigneur le Duc D'Angouleme, et du Roi D'Espagne, au Port Sainte Marie
et

Vue interieure de la Chapelle en Ruines du Chateau D'Holijrood a Edimbourg / Effet de lune. / veel gelijkenis hebbende met de Panarama, dog in een meer volmaakte stijl.

Visite van de Commandeur Verhuel. Gedineert by Laiter; s'avond's met De Coninck.¹⁶¹

155 Carel Hendrik Verhuell (1764-1845). Nederlands zeeofficier. Admiraal en inspecteur-generaal van de marine. In 1815 werd hij Fransman.

156 Guillaume baron Ternaux (1763-1833). Fabrikant van textiel en staatsman.

157 Niet nader getraceerd.

158 Jean Jacques Rousseau (1712-1778). Frans schrijver en filosoof.

159 Waarschijnlijk een zus van Jozef Anton prins Poniatofski (-1813). Maarschalk van Frankrijk.

160 Niet nader getraceerd.

161 Niet nader getraceerd.

3 [juni]

Malmaison.

Verblijfplaats van de ExKeizerin Josephine¹⁶², twee en een halve lieu van Parijs, langs de Champs Elisees, Barriere de L'Etoile, pont de Neuillij, Nanterre, de Casernes van Buel, [56] tevens een Dorp, waar Josephine begraven ligt; het chateau de Malmaison is thans niets bijzonders. Eenvoudig gemeubleert en onbewoond daar na het overlyden van J[osephine] / 1814 / hetzelfde aan Eugene Beauharnais¹⁶³ gekomen is, die thans / 1824 / ook overleden is. Remarquabel blyft egter dezen oord, en gebouw, daar Napol[eon] en Josephine zich daar veel ophielden - De ligging is allerliefst en het Park een der schoonsten en overheerlyksten van dien aard.

Marlij.

Zienswaardig wegens zyn Aquaduc en Machine, waardoor het water uit de Seine 600 voeten hoog gebragt word na Versailles, 2 lieus daarvandaan, om de [57] fonteinen te doen springen!

Heerlyk en onbeschrijflijk schoon is de landstreek, en de weg langs de Seine tot

Saint-Germain-en-Laije

vier lieus van Parys, beroemd weg[ens] de uitgestrektheid en schoonheid van het Bos, 9 lieus in omtrek hebbende en door N[apoleon] omringd met een muur. Het Chateau dateert van 1010 Anno. Henri III, Charles IX en Louis XIV¹⁶⁴ werden aldaar geboren, Jacques II Koning van England¹⁶⁵ woonde aldaar 30 jaar en stierf aldaar. - in de franse Revolutie werd dit Kasteel gedemolieert, gedeeltlyk gerestaureert en thans geoccupeert door de Gardes; voor het vertrek van laatsgenoemden na Spanjen in 1822 werd aan 600 man van hun een Diné gegeven.

[58] In gen[oemd] locaal, voor de schoorsteen bevinden zich de Armes van Francois I¹⁶⁶ met het motto 'pour l'honneur'.

Niets is schooner en verrukkender dan het overheerlijke gezigt van de Terras - en van het verhevendste gedeelte van 't Chateau.

Aan 't eind van 't Bos bevind zich een opvoedings-Institut van jonge Dogters van de Leden van 't Legion d'honneur. - In het Hotel D'Anglettere waren wij zeer goed; -

Welvoldaan keerden wy langs de zelfde weg na Parijs terug.

4 [juni]

Niet recht wel zijnde, bleef ik de morgen meest te huis; dineerden ook by ons, en gong om zeven uur na de

Academie Royale de Musique.

Opera en trois actes, parolee [59] de Molini¹⁶⁷, mus[iek] de Gluck.¹⁶⁸

Orphie - *A Nourrit* - Euredice - *Dabadie* - *L'amour* - *Janazeck*.

Danse. Furies: M.M[essieurs] Melon, Merante, Montjoie; Mesd[ames] Elie, Julia, Aline, Reine de Goloonde - balet. / pantomine en trois actes de M[onsieur] Aumer, musique composée et arrangé par M[onsieur] Gustave Dugazon.¹⁶⁹

Osmin - *Barrez* - Sigikar - *Seuriot* - St. Phaz - *Montjoie* - Soid. Jad [-] *Merente* - Officiers francais - *Elie*, *Gaillot* - Chef des Eunuques - *Godefroi* - Aline [-] *Legallois* - *Zelie* - *Brocard* - *Nadir* - *Bertrand*^{2e} - Patre [-] *Aullin*^{3e}.

Na huis gaande, nog een oogenblik by Tortoni.

162 Josephine de Beauharnais (1763-1814). Eerste echtgenote van Napoleon.

163 Eugène de Beauharnais (1781-1824), zoon van Josephine en haar eerste echtgenoot Alexandre de Beauharnais.

164 Hendrik III (1551-1589), Karel IX (1550-1574) en Lodewijk XIV (1638-1715). Koningen van Frankrijk.

165 Jacobus II (1633-1701). Koning van Engeland.

166 Frans I (1494-1547). Koning van Frankrijk.

167 Niet nader getraceerd.

168 Christoph Willibald Gluck (1714-1787).

169 Niet nader getraceerd.

5 [juni]

S'morgens eenige commissie's gedaan. Om half 3 na de Tuilleries, om de Koning uittezien rijen, die, in een open [60] Landauer met nog 3 andere Heeren gezeten, en bespannen met agt paarden, zoo als nog een dito met agt paard[en] onder Escorte ging touren: - Z[ijne] M[ajesteit] was in een violet-purper-Costum met Groot-Kruis en Cordon-bleu gekleed.

Palais des Tuilleries.

Ouderwetsch, dog trotsch en kostbaar gemeubleert; La salle des Indes is met eenige Tableau's van Gobelins en in olij-verf verciert. De Troon Saal, de Slaapkamer des Konings, en nog eenige andere zijn zienswaardig. Het ameublement, waaronder een massiv beeld van zilver, een massiv heerlijk gewerkt gouden kistje van Cardinal Mazarin¹⁷⁰, eenige nog afkomstig van Louis XIV is analoog aan de inwendige bouworder.

By Verrij gegeten, daarna een lieve tour gereden.

[61] 6 [juni]

S'morgens te huis, om het een en ander in order te brengen; om vier uur na *Beaujon*, daar blijven dineren, en de fete ordinaire bijtewonen. - De Tuin en de amusemenen egter waren van veel minder aard, als te Tivoli - De Courses en chars waren niet zoo stijl als daar, om welke reden eene tour met D'Escurij maakte - Le concert d'harmonie en phisque waren zwak bezet. Le danse de corde was zeer lief - het vuurwerk was redelijk, dog het een en ander mislukte.

7 [juni]

Saint-Denis.

Twee lieus van Parijs, beroemd wegens zijne oude en antique Abdij, begraafplaats der Koningen van Frankrijk, heeft na byna geheel verwoest te zyn geweest, wederom een nieuw aanzijn gekregen. [62] De Monumenten van Lodewijk XII en zyne Gemalinne¹⁷¹; Francois I en zijn Gemalinne¹⁷², Lodewijk XIV¹⁷³, zijn in haaren vollen luister hersteld. - een heerlijk beeld, representeerende Marie Antoinette¹⁷⁴ is kortelings daar geplaatst. - De koninklijke Grafkelder bevat de Monumenten van de eerste Koning Childebert I, die 511 stierf.¹⁷⁵ Tot op den huidigen dag - de eigentlyke Grafkelder, waarin de overblyfsels van Louis XIV; M.A.¹⁷⁶ en le Duc de Berri¹⁷⁷, en nog van eenigen rusten, is niet te zien; - slechts die van de Prins de Condé!¹⁷⁸ - De Sacristie is verciert met eenige schoone Tableaux, waaronder de opgraving der Gebeentens van Louis Seize¹⁷⁹, eenige scenes uit het leven van Dagobert, Henri IV en Francois I.¹⁸⁰ - La Sanctuaire, [63] L'autel¹⁸¹ principal zijn zeer schoon, zoo als het geheele inwendige van de Kerk.

Saint-Ouen-sur-Seine.

Zeer schoone ligging in eene lieflijke vlakte, waar gelegen zyn de buitenplaatsen van M[onsie]r Ternaux¹⁸² en de la Comtesse Ducla's¹⁸³ - wy dineerden redelyk wel in een Tuin, en retourneerden

170 Jules Mazarin (1602-1661).

171 Lodewijk XII (1462-1515) en zijn derde echtgenote Maria Tudor (1497-1533). Koning en koningin van Frankrijk.

172 Frans I (1494-1547) en zijn tweede echtgenote Eleonore van Spanje (1498-1558). Koning en koningin van Frankrijk.

173 Lodewijk XIV (1638-1715). Koning van Frankrijk.

174 Marie Antoinette van Oostenrijk (1755-1793), echtgenote van Lodewijk XVI. Koningin van Frankrijk.

175 Koning Childebert I overleed in 558. Koning Chlodovech I (466-511) was zijn vader.

176 Waarschijnlijk Marie Adelaïde (1685-1712), echtgenote van Louis hertog van Bourgondië.

177 Karel hertog van Berry (1686-1714).

178 Waarschijnlijk de Grote Condé, Louis II de Bourbon (1621-1686).

179 Lodewijk XVI (1754-1793). Koning van Frankrijk.

180 Dagobert I (602-639) of Dagobert II (629-679), Hendrik IV (1553-1610) en Frans I (1494-1547). Koningen van Frankrijk.

181 L'autel: het altaar.

182 Guillaume baron Ternaux (1763-1833). Fabrikant van textiel en staatsman.

183 Niet nader getraceerd. Eerder vermeld als maîtresse van koning Lodewijk XVIII.

vroegtijdig. - Daarna eene visite by de Gr[aaf] v[an] Rechten.

8 [juni]

S'morgens eenige commissies te voet met B[etje] gedaan; by de Restaurateur Anglais op de Boulevards geeten; daarna na

Tivoli.

grande fete extra ordinaire.

By die van den 27 Mey alleen verschillende in meerdere of algemeene illuminatie, en grooter uitgebreider vuurwerk. [64] Voor het overige was alles hetzelfde, courses en chars, musiq, ombres chinois, danse de corde, les Italiens, Marunette, etc, etc.

9 [juni]

Zeer warm, een paar commissies gedaan; bij Verrij geeten, daarna na huis. S'avond's op de Boulevards gewandelt, en in Caffé Paris ijs geeten.

10 [juni]

S'morgens te voet een paar commissies gedaan, bij Laiter gedineert, daarna wederom: op de Boulevard's gewandelt, in 't Caffé Paris ijs geeten; overigens niets bijzonders.

11 [juni]

De geheel morgen te huis om te pakken. Bij Verrij geeten, daarna na huis. Nog eene visite van Mynh[ee]r le Fevre, en Mijnh[ee]r & Mevr[ouw] de Coninck.¹⁸⁴ [65] Bij Caffé Paris ijs geeten.

12 [juni]

Druk, druk bezig, om onse zaaken tot ons vertrek in order te brengen, t'welk eijndelyk om half 7 plaats had.

Vertrek van Parijs.

Bondij 2 ½ p[osten]

Claije 2

De ligging van 't Chateau van Duc de Friand en een aan de Prins de Polignac¹⁸⁵ toebehorende, zijn overheerlijk. Wij overnagteden in laastgen[oemde] post:

13 [juni]

om 5 uur s'morgens na

Meaux 2 p[osten]

Schoone ligging van de Stadt aan de Marne, en vruchtbare Lands Douw[en].

St. Jean les deux Jumeaux 1 ½

A la Ferté sous Jouarre 1

[66] A la Ferme de Paris 2

Chateau Thierrij 1 ½

Geboud door Koning Thuerrij¹⁸⁶, en Douarie der oude Koninginnen in de Prov[incie] la Brie.

Paroij 1

Dormans 1 ½

Port à Binson 1

Epernaij 2

In de Prov[incie] Champagne menigvuldige wynbergen.

Jaalons 2

Chaalons sur Marne 2

Mooije ligging en promenades, Logement au Chloche d'or.

184 Het gezelschap is niet nader getraceerd.

185 Beiden niet nader getraceerd.

186 Waarschijnlijk een van de koningen uit het Merovingische huis.

14 [juni]

Pont de Somme Vesle	2 [posten]
Orbeval	2
Sainte Menchould	1
waar menigvuldige Boomgaarden gevonden worden, vooral bekend een peer van dien naam.	
[67] Clermont en Argonne	2
Domballe	1 ¼
Verdun	2
Vesting. Landstreek niets byzonders.	
Meule	2
Harville	1 ¼
Mars la Lour	1 ½

15 [juni]

Gravelotte	1 ¼
Metz	2 ¼
Frontierplaats, in een lieve legging aan de Revier, in het Hotel de L'Europe dejeunerden wy voor 10 fr[ancs].	
Courcelles Chaussij	2 ½
Foulnij	1
Saint Avoild	2
Forbach	2 ¼
Grenzscheiding van Frankrijk	
[68] Sarrebruck	1 ½
Pruissisch, romanesque weg na	
Rorbach	2
Homburg	2
Beijsch. Overnagteden wel by dem Herrn Zott.	

16 [juni]

Bruchmuhlbach	1 ½
Landstuhl	1
Kaisers Lautern	2
Sembach	1 ½
Standenbuhl	2
Kircheim Boland	1 ½
Darmstadt, lieve ligging	
Alreij	1 ½
Woerstadt	1 ½
Niderrhein	1 ½
Maijence	1 ½

69 ¼

Door de aanhoudende regen hadden wy niets van de Environs gezien, logeerden im Kaiser.

[69] 17 [juni]

Een groote heilige dag zijnde, zagen wy in de Dom de processie, en ontmoeteden geheel onverwagts Willem van Massow¹⁸⁷, om een uur vertrokken wij over

187 Willem Cornelis van Massow, broer van Betje. Hier voegden zich ook mevrouw Van Massow en Isabelle van Massow, schoonmoeder en schoonzus van Van Rechteren Limpurg, bij het gezelschap (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

Hattersheim 2½ M[ijlen].
na
Frankfurt 2 M.
stapten af im Hotel D'Anglettere.¹⁸⁸

18 [juni]

Vermoeid van de reis, rustede ik my wel uit, verkwikt door een bad; aten om 1 uur aan de table d'hote, gingen daarna wandelen om en door de Stadt, s'avond's arriveerde D'Escurij van Strasburg.

19 [juni]

Om 10 uur arriveerde onverwachts Mev[rouw] v[on] Schenck¹⁸⁹ uit Hanau, die de dag met ons passeerde, en s'avond's retourneerde.

[70] 20 [juni]

S'morgens te huis, aan de table d'hote gegeten, om 6 uur na het Theater.

Die Schweizer-familie.

waarin eene Mad[ame] Devrient geb[oren] Schröder de hoofdrol voor Emmeline speelde, een Actrice van het Hoftheater van Dresden, met veel succes.

21 [juni]

Met ons allen na Hanau de dag passeeren, de weg daarnatoe is allerliefst langs *Rumpinheim*, verblijfplaats van Landgraaf Fred[erik] v[an] Hessen¹⁹⁰; de Environs zijn allerliefst, *Philipsruhe*, eene Zomer Residenz aan de Mein gelegen; - na het eten reden wij na *Wilhelmsbad*, waar de Keurvorstin¹⁹¹ met haare twee dogters en zoon [71] een gedeelte van de Zomer passeert; het is allerliefst gelegen, een klein dog net aangelegd Park met een oude Ruine, of Burg, Carosel, etc etc: Na thee gedronken te hebben, retourneerden wij stadwaarts, de overigen na Frankfort.

22 [juni]

Den geheelen dag regenachtig weder. Ontzaglijk schors, zoo dat geen woord konde uitbrengen.

23 [juni]

S'morgens eene visite gemaakt bij de oude Gravin Castel Remlingen, geb[oren] Gravin Vos.¹⁹² - Na het eeten om 3 uur retourneerden wy wederom na Frankfort.

24 [juni]

Niets byzonders, een paar commissies gedaan en gewandelt op de schoone Wallen der Stadt Frankfort - het overige gezelschap was na Homburg.

[72] 25 [juni]

S'morgens de boel opgepakt, en in order gebragt; om 2 uur vertrok het gezelschap na Wiesbaden, en mijn persoon met een retourwagen na Darmstadt, alwaar om agt uur arriveerde.

188 'Recapitulatie van de uitgaven' van 14 april tot 17 juni, van Antwerpen tot Frankfurt: 5291.2 (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

189 Familie van Adolphs halfzus Dorothea W.L. van Rechteren Limpurg, gehuwd met Johann C.L. Schenck zu Schweinsberg.

190 Niet nader getraceerd.

191 Niet nader getraceerd.

192 Niet nader getraceerd.

26[juni]

Darmstadt.¹⁹³

Om 10 uur eene visite gemaakt by de Heer von Falck¹⁹⁴, om 11 bij de familie v[on] Gunderode.¹⁹⁵ Daarna by de Furst Adolph Witgenstein; om 1 uur aan de table d'hote in de Traube. Nademiddag by de Heer v[an] Amerongen en General v[on] Dalwigk; s'avond's een wijng met Wi[t]genst[ein] gewandelt.

27 [juni]

Om 11 uur contra visite van de Gen[eraal] v[on] D[alwigk]. Daarna by Amerongen de parade en het musiek gaan horen, vervolgens mijne opwagting [73] by Prins Emil. Om 1 uur gaan dineren by de familie v[on] Gunderode in 't gezelschap van Mynh[ee]r¹⁹⁶ & Mev[rouw] du Til, haar suster, der Herr Oberstal, meister v[on] Frabrice und frau Gemahlin, dogter van Gunderr[ode] en de nombreuse familie uit den Huise bestaande in 10 Dogters en 2 Zoons¹⁹⁷; om 6 uur in de Commedie.

Don Juan.

Oper in 2 Akten, musiek v[an] Mozart.¹⁹⁸ Het gebouw is voor ruim 4 jaar geheel nieuw gebouwd, heeft 800.000 G[u]ld[en]s gekost, het Orchester is een der besten van Duitsland. Decoraties enzv. is nieuw - een Heer *Genast* van Leipzig speelde den Don Juan, eene Dem[oidemoiselle] *Böhler* die Zerline; byde als Gastrollen. Om 9 uur met de Heer v[on] Rabenau, een intim Vriend van Willem¹⁹⁹, in de post.

[74] 28 [juni]

Om half 9 verliet ik in Gezelschap van nog 2 heeren deeze stadt, om mij na Wiesbaden te begeven. De weg ging door Denne boschen, Graanlanden, Dorpen, waaronder gros. Gerz, langs Hochheim de Mein over op Cassel tegen over Mainz; van daar hadden wy eene overheerlyke chause door aangename en vruchtbare streken, zoo dat ik om half vijf na een afgelegde weg van 9 uur in de vier Jahrzeiten arriveerde: - en Betje alleen te huis vond.

29 [juni]

Wiesbaden.

S'morgens te huis, de zaaken in order gebragt. Aan de table d'hote gegeten met Mev[rouw] v[an] Rhemen²⁰⁰, de Generalin von Lindau²⁰¹, en de [75] Kennis gemaakt van een Heer en Mev[rouw] Rausch²⁰² uit Schafhausen. Na den eeten in de Chursaal, en verv[olgens] in voorgenoemd gezelschap na *Biberich*, de Residentie van de Hertog van Nassau.²⁰³ Allerliefst gelegen aan de Rhein, met heerlijke Environs op Mainz; - daarby gelegen een Jagt, van de Keurvorst van Trier afkomstig. Het kasteel is ouderwets, dog van binnen lief gemeubleert. De Tuin of Park in de Engelse smaak. - De Orangerie is niets bijzonders. Na huis terug keerende, echappeerden wy ter naauwer-nood een ontzettend onweer.

193 In 1817 was Adolph van Rechteren Limpurg in Darmstadt geweest om zijn broer Willem te helpen bij diens aanstelling bij de cavalerie aldaar. Adolph werd geholpen door generaal Von Dalwigk, chef van het regiment van Darmstadt, en door majoor Van Amerongen, adjudant van de groothertog van Hessen-Darmstadt. Willem ging dienen onder prins Emile en vorst Witgenstein, met beiden maakte Adolph van Rechteren Limpurg kennis (Hansen, *De gewigtigste gebeurtenissen*, 45-47; HCO FA Van Rechteren, inv. nr. 221 Omslag Q).

194 Een kennis, in 1818 te Zwolle ontmoet (Hansen, *De gewigtigste gebeurtenissen*, 91).

195 Niet nader getraceerd.

196 De heer Van Til, in 1830 vermeld als minister te Berlijn.

197 Het gezelschap is niet nader getraceerd.

198 Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791).

199 Adolphs broer Willem van Rechteren Limpurg. Von Rabanau is niet nader getraceerd.

200 Waarschijnlijk mevrouw Van Rhemen, een kennis uit Leiden.

201 Niet nader getraceerd.

202 Niet nader getraceerd.

203 Niet nader getraceerd.

30 [juni]

Met de Chur begonnen, en wel met een bad, en 2 glazen water. [76] Het weder was regenachtig, na den eeten in de Chursaal, aan de bank om 5 de fam[ilie] Rhemen, Rausch, en fr[eule] v[on] Lindau by ons thee drinken, s'avond's gewandelt.

1 Julij

Veranderlijk weder, s'morgens by de Kochbrunnen water gedronken waar de Hertog en Hertogin van Nassau ook waren. - Overigens niets byzonders.

2 [juli]

S'morgens de 2 churen; by de fam[ilie] Rausch thee gedronken, en zamen s'avond's geoccupeert.

3 [juli]

S'morgens idem; s'avonds was het Gezelschap na de Commedie. Betje en ik na de *Mühle*, een lustplaats, ruim een quartier van Wiesbaden.

[77] 4 [juli]

Zondag, en dus fete extra ordinaire, de drie tafels in de groote Zaal van de vier Jahrzeiten waren bezet; nademiddag *in* en *om* de Chursaal, s'avond's daar gesoupeert, en voorts bal.

5 [juli]

S'avond's de familie Rausch, Rhemen, Generalin v[on] Lindau, en een jonge Heer von Frensch²⁰⁴ by ons op de thee.

6 [juli]

S'morgens begeleide het bovengenoemd Gezelschap den Heer en Vrouw Rausch na Rüdesheim, 6 uur ver over Biberich langs verschillende Dorpen door de Rheingau b.v. Schierstein, *Geissenheim*, *Hattersheim*, *Johannisberg*, alle bekend wegens hunne voortreflyke wynen.[78] De weg is een der schoonsten van Duitsland - by Ockerman stapten wy af, na ons een wijnig ververst te hebben, volvoerden wy onze tour na de

Niederwald.

In een klijn schuitje gezeten, voeren wij langs Bingen; zagen de vereeniging van de Nahe met de Rhein, de Mauvethurm, das Bingerloch, eenige Ruinen, en stapten by Asmanshausen aan Land, klommen langzaam den berg op, door een gids geleid en met de Esels bereikten wy het Kasteel, en hadden van vier verschillende punten de overheerlykste en schilderachtigste gezigten b.v. die Zauberhöhle, der Rittersaal, das Rösle en [79] uit eene Tempel. - deze bezitting hoort aan de Graaf Bassenheim toe. - Ten uittersten vermoeid waren wy na een togt van 3 uur terug.

Naauwelyks terug zynde overviel my de heete koorts, waar mede ik s'avonds om 11 uur te huis kwam.

7.8.9.10 [juli]

De kamer gehouden, uithoofde van de aanhoudende heete koorts.

11 [juli]

Zondag. Eene ontzaggelijke meenigte vreemdelingen; aan de table d'hote waren byna 300 couverts bezet. S'avond's te huis.

12 [juli]

De kuur hervat, overigens niets byzonders.

204 Niet nader getraceerd.

[80] 13 [juli]
Schlangenbad.

Drie uur ver van Wiesbaden, in ons Gezelschap, en Mev[rouw] v[an] Rhemen. De ligging is allerliefst tussen stijle Bergen, in een lieflyk Dal, aan een klyne beek. Het was er zeer stil, daar er zeer wijnige Vreemdelingen waren.

14 [juli]

Om 6 uur na de Bron, s'avond's was er Bal in de Chursaal.

15 [juli]

Niets byzonders.

16 [juli]

S'morgens aan de Hertog van Nassau gepresenteerd, de Kennis gemaakt van de jonge Pr[ins] v[on] Ysenburg; de heer v[on] Gal, Marschal van de Hertog v[on] Oldenburg.²⁰⁵

[81] 17 [juli]

S'morgens aan de Brunnen kennen geleerd de Graaf Lippe van Cleef en een Heer von Haxthausen²⁰⁶ - zeer warm, tegen den avond met ons allen na de Geisberg.

18 [juli]

Zondag. Talrijke Gezelschap aan de table d'hote - s'vond's in de Chursaal, waar wy met de familie Meister uit Offenbach soupeerden, twee keer met de dogters walste, en my wel tot 12 uur amuseerde. - Trof daar aan de Heer v[on] Furstenberg uit Darmstadt en maakte kennis van de Kamerheer von Breitach.²⁰⁷

19 [juli]

Niets byzonders, meest te huis. Aan tafel klyne Brouillerie met D'Es[curij].

[82] 20 [juli]

Om 10 uur, na gedronken, en gebaajt te hebben, met de familie Meister in 2 wagens, na Schwalbach.

Vier uur ver van Wiesb[aden]. De weg derwaarts gaat voor stijle bergen, van waar men de heerlijkste gezigten geniet, langs schaduwryke Boschen. De badplaats zelve ligt in een diep dat tusschen stijle bergen - de *Ithal* - en - wijn. Brunnen zijn de voornaamsten - De alleesaal, waar juist de Prinses v[an] Oranien²⁰⁸ een rendez-vous aan de Hertog van Oldenburg²⁰⁹ gegeven had, en dineerde, ligt aan een lieve lomrijke laan, buitendien zyn de wandelingen lief - in het Logement *zur goldene Kette* [83] dineerden wij zeer goed - om 7 uur retourneerden wij.

21 [juli]

S'avonds bal in de Chursaal, waar my niet lang ophield, uithoofde Betje niet wel was.

22 [juli]

S'avonds na de *Sonnenberg*, eene allerliefste wandeling langs de Diedenmühle; - er is eene oude Ruine, een wirtschafstuin en een kleyn Dorpje, in en Dal gelegen. - Wy leerden daar eene Mevr[ouw]

205 Het gezelschap is niet nader getraceerd.

206 Beiden niet nader getraceerd.

207 Het gezelschap is niet nader getraceerd.

208 Anna Pawlona (1795-1865), echtgenote van kroonprins Willem van Oranje Nassau.

209 Niet nader getraceerd.

en Fr[eule] v[on] Seekendorf²¹⁰ kennen. - Te huis komende, was D'Escurij en Willem vertrokken.

23 [juli]

De familie Meister by ons thee dronken; daarna eene wandeling [84] na de *Waldmühle*, van waar men een lief gezigt op Mainz heeft.

24 [juli]

Niets bijzonders. Heerlyk weder en veel gewandelt.

25 [juli]

Zondag. Als ordinair s'avond's Bal.

26 [juli]

Mevrouw en Belle²¹¹ met de Generalin v[on] Lindau na Schlangenbad. Overigens niets byzonders.

27 [juli]

S'middag's na Ehlfeld, om een Jacht te bestellen, met regen terug.

28 [juli]

S'avond's gedanst in de Chursaal, waar de fam[ilie] Meister, Ludolph en Mev[rouw] v[on] Seckendorf met haar dogter was.

[85] 29 [juli]

Allerliefst weer, niets bijzonders.

30 [juli]

S'morgens gepakt, afscheid genomen. Om 6 uur een allerverschriklijkst onweder, waarna vertrokken met vier paarden na

Ehlfeld.

Een kleyn oud steedje, gelogeert in de weise Rose; des anderen daags om 7 uur

31 juli²¹²

Ons in een afgehuurd Jagd begeven. Sterke tegenwind; langzaam zakten wij de heerlyke Rheingau af en wierden door de schoonste gezigten beloond - *Erbach* met het huis van den Heer von Bodelschweng en Klyne²¹³ - het Gebergte, de Rabenkopf. [86] Huis van de Gravin von Westphalen²¹⁴, *Hattenheim*, het buitengoed Reichmanshausen²¹⁵ aan de Graaf Schönborn²¹⁶ toebehorende, *Estrich*, *Mittelheim*, *Winkel*, *Bartholonié*, *Johannisberg*. - Landgoed van de Heer Muhm²¹⁷ a fft:²¹⁸ - Kloster Volrath, *Geissenheim* - buitenplaatsen van de Graven Ingelheim en Bassenheim²¹⁹, *Rudesheim* met de oude burg v[an] de Graf Ingelheim - De Niederwald, tegen over Bingen en de Rochus Capelle - De revier de Nahe, - Mäusethurm - Ruppertsburg - Ruinen - Ehrenfels dito - *Asmanshausen* - Bautzberg, Falkenburg - Dreieichshausen - Soneck - Heimbach - Diebag - Furstenberg - Die [87] Wisperbach,

210 Beiden niet nader getraceerd.

211 De totale kosten voor zijn schoonmoeder en zijn schoonzus Isabelle bedroegen 552.15, inclusief een poedel voor 2.42. Voor Willem van Massow betaalde Van Rechteren Limpurg 163.6 (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

212 Er staat: Den 1 August[us].

213 Beiden niet nader getraceerd.

214 Niet nader getraceerd.

215 Reichardtshausen.

216 Niet nader getraceerd.

217 Niet nader getraceerd.

218 Onbekende afkorting.

219 Niet nader getraceerd.

Lorrich, Stahleck, Winsbach, Lorrichhausen - laatste plaats van de Rheingau - *Bacharach*. Der Atzman - Sarreck - Die Pfalz, een toorn midden in de Rhein. - *Caub*. Hier hielden wy een eenvoudig middag-maal - de ruine Guttenfels, *Oberwesel*, ruine Schönberg - bergen die sieben Jungfrauen - die Bankfelsen - Lurleij. Felsen met de Echo!²²⁰ *St. Goor, St. Goarshausen*. - Ruine die Katz - Walmenich - Thurnberg oder die Maus - Reinfels - *Ehrental* - dorpen Hierzenach - Weiler - Salzig - Kester - Bornhofen - Ruinen die brüder Sternfels²²¹ - Liebenstein- dorp Kamp - Ruine Liebeneck - *Boppard*. Hier hielden wy nachtverblijf en wandelden nog een wijg - .

[88] 1 Aug[ustus]

S'morgens om 7 uur embarqueerden wy ons weder - dorpen Filzen - Osterpaij - Den Kholder - *Braubach* Capelle, wo Kaiser-Wenzel entsetz wurde²²² - Peterspaij - Mittelspaij - Niederspaij - Rense - ruine Marksburg²²³ - dorp Lahneck - Oberlahnstein - revier de Lahn. Grenzen van het Nassau's Gebied - Die Johannis Kirche - Niederlahnstein ruine - Stolzenfels, gr[ote] ruine - dorp Kochheim²²⁴ . Pfaffendorf - Die Oberwerth insel - Die Carthause.

Coblenz.

Log[ement] de 3 Schweitzer - oud en nieuwstadt - ci-devant Keurv[orst] Frie[d]erische Residenz - Paradeplaats - Fontein waarop weleer gestaan hadden vader Rhein, en moeder Mosel [89] met de nog bestaande inscriptie Anno 1812. Door Napoleon geplaatst als volgt "memorable par la Guerre contre la Russie". In 1814 daarop geantwoord door den toenmaligen Russ[ische] Stads Commandant "lu et approuvé par nous le Commandant Russe" - Nademiddag na de Vesting *Ehrenbreitstein* - het Fort Kaiser - Franz of de Petersberg - Fort Alexander of de Carthause.

2 Aug[ustus]

Om 7 uur scheepten wy ons weder in - Kesselheim - Smallerwörth - Callengeze - Zollengers met het Kasteel van de overl[eden] Prins van Wijnberg²²⁵ - Weisenthurm met het Denkmal van de General Hoche, en beroemd wegens de eerste overgang der franse Armeé in 1790.²²⁶ - *Neuwied* [90] met de mooie Poppulier-Allee - het Duivelshuis - *Andernach* - ruine Hammerstein - Rheinzek - *Linz* - *Remagen* - unger - *Nonnenwerth*, een eiland²²⁷ midden in de Rein gelegen. Weleer een Klooster thans een Herberg, waar men zeer wel is. - twee oude Ruinen Drachenfels en Rolandseck. - Sieben-geberg tens.

3 Aug[ustus]

Bon.

Zum Stern. *Poppelsdorf* een half uur van de Stadt, weleer de Sommerresidenz van de Keurvorst, daarna Hospital - nu aan de Academie toebehorende, waarin zich een uitmuntend Kabinet aan Natuurlyke Historie bevind en daaraan de Hortus medicus. [91] Kreuzberg. Geseculariseerd Jezuit[en] Klooster, nu parochie-Kerk; waarin een tableau van Kranich²²⁸ - het gewelf een heerlijk fresco - de heilige trap van marmor - een Kelder met 36 lijken, die alle verdroogd nog zedert 600 jaar geconserveerd zijn, een bijzondere eigenschap van dat gewelf - mooi uitzigt van de Galerie van de Toorn - *Godesberg*, een klijn badplaats, erricht 1790. De oude Ruine Godesberg is allerliefst gelegen, van een toorn 152 trappen hoog, heeft men een allerheerlykst gezig - Schlosgarten - Bastion - Schiesplaats.

220 De echo herhaalde diverse malen enige syllabes en werd al in 1655 vermeld.

221 De twaalfde-eeuwse broederburchten Sterrenberg en Liebenstein.

222 Wenceslas II, koning van Polen en Hongarije, werd in 1400 door de vier keurvorsten van de Rijn afgezet.

223 Martinsburg.

224 Hörchheim.

225 Niet nader getraceerd.

226 Bij de donjon de Weisenthurm stond een obelisk ter herinnering aan het Franse leger dat onder leiding van generaal Hoche hier in 1797 de Rijn overstak.

227 Er staat: heiland.

228 Lucas Cranach de Oude (1472-1553). Hofschilder in Wittenberg voor de keurvorst van Saksen. Of mogelijk Lucas Cranach de Jongere (1515-1586).

Fackel-Serenade der Studenten op de verjaardag des Konings van Pruisen.²²⁹

[92] 4 Aug[ustus]

S'morgens na *Keulen*. 3½ M[ijl]. A la Cour Imperial. - Over de Rhein na Deutz en *Lengenfeld*. 3 M[ijl] - *Dusseldorf* 3 M[ijl] langs het Slot Benrad - by Breidenbach.

5 [augustus]

Dusseldorp.

Bildergalerie - Jesuiten Kerk [-] Herrn Garten - nieuw Schlos waar Prins Frederik van Pruisen²³⁰ resideert - nieuwe Caserne - nieuw en oud stadt - Beckersche-Tuin.

6 [augustus]

Na Crefeld 2½ M[ijl] Lief plaatsje, fabrieken van fluweel en lind. *Gueldre* 3¾. - *Cleve* 4¾ M[ijl]. Vruchtbaare landstreek; Kevelaar [93] beroemd wegens de bedevaart. Kasteel van de Baron van Loo.²³¹ Gog, een dorpje.

7 [augustus]

By Robberts in de Diergaarden, na den eeten na Nijmwegen 3 M[ijl]. Plaats royaal.

8 [augustus]

Na Bommel bij den heer Mossel²³² op Rinkelenburg.

9 [augustus]

Na Nijmwegen terug.

10 [augustus]

Na *Amerongen* 4½ post, over Heusden, Reenen, de Grep na *Utrecht* 3½ post, passeerende Oosthuisen, Driebergen, en Zeijst.

11 [augustus]

Na Woerden 2 p[osten]. [94] Na Alphen 2½ p[ost] na Leijden 2 p[osten].²³³

229 Frederik Willem III (1770-1840). Koning van Pruisen.

230 Frederik Willem (1795-1861). Kroonprins van Pruisen.

231 Niet nader getraceerd.

232 Niet nader getraceerd.

233 Van Frankfurt tot Wiesbaden had de reis voor 'Betje en mijzelf' 447.30 gekost en de kosten voor D'Escury bedroegen 227.12. Het laatste traject kostte 496.30 waarvan -.42 voor het bruggeld te 'Leyerdorp' de laatste uitgave was (HCO HA Almelo, inv. nr. 774).

Bijlage ²³⁴

Rotterdam naar Antwerpen 12 april

Antwerpen naar Brussel 14 april

18 april 4 porties ijs 2,50

21 april la Capelle en Serva²³⁵

22 april une Loge a Theatre de Varietés 32,-

23 april Theatre francais: Loge a 6 pers. 54,-

24 april 5 glaces 3 Marasquins Torton 8.50

veel appelsina's 6 st: 1,4 / China's appels

30 april diné ches le Cte Sonmaraville & aux Arts 4.-

12 juni Bondij. Claije. Meaux.

Recapitulatie van de uitgaven

14 april - 17 juni

Antwerpen - Frankf. 5291.2.

Mevrouw en Belle te Frankf. vanaf 17

voor de poedel 2,42 tot 552,15

uitgaven Willem Frankf. [vanaf] 17 163.6

uitg. Betje en mijzelf. Frankf 447.30

uitg. d'Escurij Frankf. 227.12

234 Bij het reisverslag bevindt zich een kasboekje waarin, onder anderen, enige onkosten van de huwelijksreis staan genoteerd.

235 La Châtelle-en-Serval.

Literatuur

- Baggerman, A. en R. Dekker, 'Het spook van Sion. Veranderde visies op jeugd en natuur in de late achttiende eeuw', in: *De achttiende eeuw*, 36 (2004) 2, 142-156.
- Blunt, A., *Art and Architecture in France, 1500-1700*. Harmondsworth 1982.
- Hansen, M.L. (ed.), *Reiseboek. Vijftien reisverslagen van de jonge graaf van Rechteren Limpurg. 1804-1813*, Overijsselse handschriften 16, Epe 2005.
- Hansen, M.L. (ed.), *De gewichtigste gebeurtenissen. Het studentendagboek van Adolph F.L. graaf van Rechteren Limpurg 1814-1817*, Overijsselse handschriften 17, Epe 2005.
- Hindley, G. (ed.), *The Larousse Encyclopedia of Music*, Londen 1978.
- Lennep, J. van, *Nederland in den goeden ouden tijd. Zijnde het dagboek van hunne reis te voet, per trekschuit en per diligence van Jacob van Lennep en zijn vriend Dirk van Hogendorp door de Noord-Nederlandsche provinciën in den jare 1823*, (red. M.E. Kluit) Haarlem 1980.
- Mensema, A.J. e.a., *Inventaris van het huisarchief Almelo 1236-1917 (1933)*, Zwolle 1993.
- Nederland's Adelsboek*
- Sussman, G.D., *Selling Mothers' Milk. The Wet-Nursing Business in France, 1715-1914*, Urbana Chicago London 1982.

Index

- Abel 17
 Abelard (d'Abeillard, Abealardus), Pierre (Petrus) 13
 Abraham 20
 Agar 20
 Aladin et la Lampe merveilleuse 16
 Alençon, Hertogin van [rol] 22
 Alexander, fort 34
 Alidoro, [rol] 14
 Aline [actrice] 25
 Aline [rol] 25
 Almaviva [rol] 18
 Almelo 7
 Alphen 35
 Alreij 28
 Ambrosius (Ambroise) 20
 Amerongen, majoor Van 30
 Amerongen 35
 Amsterdam 22, 23
 Andernach 34
 Anglaises pour rire, Les 11
 Angoulême, Louis hertog van 22, 24
 ---, Marie Thérèse Charlotte hertogin van 12, 22
 Anna Pawlona prinses van Oranje 32
 Antwerpen 9, 29, 36
 Bon Empereur, logement Au La 9
 Calvarieberg 9
 Onze Lieve Vrouwekerk 9
 Preek heeren-Kerk 9
 Sint-Jacobskerk 9
 Aragon (Arragon), Jeane d' 21
 Argonne 28
 Arimatea (D'Aritmathie), Jozef van 20
 Artois, Charles graaf van 22
 Asmanshausen 31, 33
 Rösle, das 31
 Zauberhöhle 31
 Aspassie, [rol] 14
 Assepoester 14
 Atzman 34
 Aubigné, Françoise d' 16
 Aullin [acteur] 25
 Aumer, N.N. 25
 Austerlitz 12, 13
 Auvergne, d'. Zie Turenne, Henri de la Tour d'Auvergne, burggraaf van.
 Avoust, d'. Zie Davoust.
 Bacharach 34
 Bachus, [rol] 14
 Barbier van Sevilla, De 18
 Barile [rol] 18
 Barrez [acteur] 25
 Barthelo [rol] 18
 Bartholonié 33
 Bartolommeo (Bartommeo) della Porta 21
 Bassenheim, Graaf 31, 33
 Baume, N.N. 17
 Baume le Blanc, Françoise de la 20
 Bautzberg 33
 Beauharnais, Alexandre de 25
 ---, Eugène de 25
 ---, Josephine de 25
 Beaujon 26
 Beaumarchais, N.N. 18
 Beblincourt 10
 België 7
 Belmont, madame [actrice] 22
 Bemmél 35
 Benedetto, convent van Sint- 17-18
 Benrad, slot 35
 Berlijn 15, 30
 Berry (Berrij), Charles Ferdinand hertog van 16, 22
 ---, Karel hertog van 26
 ---, Maria Carolina hertogin van 16, 22
 Bertrand, [acteur/actrice] 14, 25
 Biberich 30, 31
 Bieron, [actrice] 14
 Bingen 31, 33
 Bingerloch 31
 Blousses, Les 11
 Bode. Zie Budé.
 Bodelschweng, heer Von 33
 Böhler, mademoiselle [actrice] 30
 Boileau, Louis Auguste 12
 Bologna 21
 Bonavij 10
 Bondij 27, 36
 Bonn (Bon) 34
 Zum Stern, logement 34
 Boppart 34
 Bordogni, [acteur] 14
 Bornhofen 34
 Bouchain 10
 Bourbon, Charles Ferdinand de 16
 ---, familie Van 21
 ---, Ferdinand van 21
 ---, Huis van 21
 ---, Louis II de 11, 26
 ---, Louis Antoine Henri de 23
 Bourget, Le 10
 Bourgondië 26
 Boussu 10
 Brabant (Braband) 10
 Braubach 34
 Breidenbach 35
 Breitach, heer Von 32
 Brie 27
 Broc, Jean 17
 Brocard [acteur] 25
 Bruchmühlbach 28
 Brun, Charles le 20
 Brun, madame Vigée-Le- 19
 Brunet, [acteur] 14
 Brussel (Bruxelles) 9, 10, 36
 Hotel de Flandre 9
 Kerk van Sint-Gobert 9
 Kerk van Sint-Gudele 9
 Rue Madelaine 9
 Budé (Bode), Guillaume 13
 Buel 25
 Caen apres la mort D'Abel 17
 Calais 15
 Callengeze 34
 Calvarieberg (Calvaire), de 19
 Cambrai 9, 10
 Hotel de la Hollande 10
 Camoin [acteur] 18
 Cappellemans, N.N. 9
 Carpaccio (Carpaccio), Vittore 21
 Carthause, de 34
 Cassel 30
 Castel Remlingen-Vos, Gravin 29
 Caub 34
 Cenerentola, la 14
 Cenerentola, [rol] 14
 Ceulen, N.N. van 20
 Chalons sur Marne (Chaalons sur Marne) 9, 27
 Cloche d'or, logement 27
 Champagne 27
 Champaigne, Philippe de 20
 Chateau de Koënichwerth, Le 18
 Châtelle-en-Serval, La (La Chapelle en Serval) 10, 36
 Childebert I 26
 Chirlandaio (Chirlandajo), Domenico 21
 Chlodovech I 26
 Clarij, familie 13
 Claije 27, 36

- Clermont 28
 Clorinda, [rol] 14
 Coiffeur et le Peruguiet, Le 16
 Colbert, Jean-Baptiste 11
 Compeneret [acteurs] 18
 Compiègne 10, 15
 Comte, N.N. Le 17
 Condé, de Grote 26
 ---, Prins van 24
 Coninck, N.N. de 24, 27
 ---, (mevrouw) De 27
 Corsaires, Les 17
 Courcelles Chaussij 28
 Cranach (Kranich) de Jonge,
 Lucas 34
 --- de Oude, Lucas 34
 Croix, La [actrice] 14
 Croix-Saint-Ouen, La 10
 Cucurron, Rock Ambroise 18
 Cuyp, Aelbert (Albert) 20
 Dabadie [actrice] 25
 Daeaneerir [acteur] 22
 Dagobert I 26
 --- II 26
 Dalwigk, generaal Von 30
 Dandini, [rol] 14
 Danse, [actrice] 14
 Darmstadt 7, 9, 28, 29, 30, 32
 Traube, restaurant 30
 Dauberval, De 18
 David, Jacques-Louis 17, 18
 Davoust (d'Avoust), Louis
 Nicolas 13
 Decarmaie-De Chatelet, mevrouw
 9
 Dedem tot de Gelder, Anthony
 Boldewijn Gijsbert van 22
 Delft 9
 Demerson, madame 14
 Denon, Dominique Vibrant 17
 Desagher, N.N. 9
 Desaix de Veygoux, Louis Charles
 12
 Desbrosses, madame [actrice] 22
 Deserteur, Le 18
 Desportes, Alexandre François
 19
 Deutz 35
 Devrient-Schröder, mevrouw
 [actrice] 29
 Diebag 33
 Diedenmühle, de 32
 Domballe 28
 Donau, de (Danube) 17
 Don Juan 30
 Don Juan [rol] 30
 Dormans 27
 Drachenfels, ruïne 34
 Drakenbak, Gravin van [rol] 22
 Dreiechshausen 33
 Dresden 29
 Driebergen 35
 Drouais, François Hubert 19
 Ducis, Louis (Jean Louis) 17
 Duclas, madame 24, 26
 Dugazon, Gustave 25
 Duitsland 7, 30, 31
 Duivelshuis, het 34
 Dujardin, Karel 20
 Düsseldorf (Dusseldorp,
 Dusseldorf 9, 35
 Duval, Alexandre Vincent Pineux
 14
 Duvernoij [acteur] 22
 Dijk, N.N. van 17
 Dijk, Philips van 20
 Ecole des Vieillards, L' 11
 Edinburg (Edimbourg) 24
 Eduard [acteur] 18
 Egypte 17
 Ehlfeld 33
 Weise Rose, logement 33
 Ehrenbreitstein, de 34
 Ehrenfels 33
 Ehrental 34
 Eleonore van Spanje 26
 Elie [acteur/actrice] 25
 Emil, Prins 30
 Emile, Paul 19
 Emmeline [rol] 29
 Engeland 25
 Enghien 24
 Enghien, Louis Antoine Henri de
 Bourbon hertog van 23
 Epée, Charles Michel d' 18
 Epernaij 9, 27
 Erbach 33
 Erigone, [rol] 14
 Erlangen 7
 Er'rentini [acteur] 22
 Escury, heer D' (D'Escuri) 7,
 21, 24, 26, 29, 32, 33, 35, 36
 Essling, Prins van 13
 Estrinch 33
 Etang, L' 24
 Etienne, Sint- 21
 Euredice [rol] 25
 Europa 14, 15, 19
 Fabriano, Gentile da 21
 Fabrice, heer Von 15, 30
 ---, (Gemahlin) 30
 Falck, N.N. von 30
 Falkenburg 33
 Felix et Roger 17
 Fereol [acteur] 22
 Ferme de Paris, À la 27
 Ferté sous Jouarre, À la 27
 Fevre, heer Le 27
 Figaro [rol] 18
 Filzen 34
 Flora (Flore), [rol] 14
 Flore et Zephire 14
 Fontaine, Jean de la 13
 Fontainebleau 15
 Forbach 28
 Forteresse du Danube, La 17
 Foulignij 28
 Fra Bartolommeo (Bartommeo)
 21
 Frankfurt (Francfort, Frankfort)
 9, 29, 35
 Hotel D'Angleterre 29
 Frankrijk (Vrankrijk, France) 7,
 10, 12, 14, 15, 22, 23, 24, 25,
 26, 28
 Frans I 25, 26
 Franzberg, de 34
 Frederic [acteur] 18
 Frederik Willem, kroonprins van
 Pruisen 35
 Frederik Willem III, koning van
 Pruisen 35
 Friand, Hertog van 27
 Fribulet [rol] 22
 Furstenberg 33
 Furstenberg, heer Von 32
 Gaillot [acteur] 25
 Gal, heer Van 32
 Galilea (Galilée) 17
 Genast [acteur] 30
 Gandiac [rol] 22
 Gandiac, Aug. de [rol] 22
 Geisberg 32
 Geissenheim 31, 33
 Genette, La 10
 Genoveva (Genevieve), Sint- 12,
 13
 Georges, [acteur] 14
 Giullemot, N.N. 12
 Glacier, N.N. 9
 Gluck, Christoph Willibald 25
 Godefroij [acteur] 25
 Godesberg 34
 Godesberg, ruïne 34
 Gog 35
 Gosselin, [actrice] 14
 Goua, [actrice] 14
 Gramsbergen 10, 14

- Granel, François-Marius 18
 Granger [acteur] 22
 Grappe, la vierge a la 20
 Gravelotte 28
 Graij-Frouin, generaal Du 11
 Grep, de 35
 Greuze (Greure), Jean-Baptiste 19, 20
 Gros. Gerz 30
 Gueldre 35
 Guérin (Guerin), Pierre-Narcisse 17
 Guesclin, Bertrand du 11
 Guiscard 10
 Gunderode, familie Von 30
 Guttenfels, ruïne 34
 Gymnasie Dramatique, spektakel 16
 Halle 10
 Ham 10
 Hammerstein, ruïne 34
 Hanau 29
 Harcourt, Henri I graaf van 12
 ---, Gravin van 12
 Harville 28
 Hattenheim 33
 Hattersheim 29, 31
 Haxthausen, heer Von 32
 Heem, Jan Davidsz. (Jean David) de 20
 Heimbach 33
 Heloïse (Heloise) 13
 Hendrik (Henri) III 17, 25
 --- IV 14, 19, 26
 Henegouwen 10
 Herbot 11
 Héritière, L' 16
 Hessen, Landgraaf van 29
 Hessen-Darmstadt, Groothertog van 30
 Heusden 35
 Hierzenach 34
 Hoche, generaal 34
 Hochheim 30
 Hoevenaar, N.N. 21
 Holland 15
 Holijrood, kasteel 24
 Homburg 28, 29
 --- Zott, logement van de heer 28
 Hongarije 34
 Hörchheim 34
 Huessen, Graaf van 12
 Huet [acteur] 22
 Hullin, [acteur/actrice] 14
 Ingelheim, Graaf 33
 Iphigenie, tragedie 11
 Iphise, [rol] 14
 Ismaël (Ismael) 20
 Issij 22
 Ithal 32
 Jaalons 27
 Jacobus (Jacques) II 25
 Janazeck [acteur/actrice] 25
 Jardin, Karel du 20
 Jeane d'Aragon (Arragon) 21
 Jeannette. Zie Van Knobelsdorff.
 Jezus (Jesus) 14, 19, 20, 21
 Johannes 14
 Johannisberg 31, 33
 Johannis kerk 34
 Joseph D'Aritmathie 20
 Josephine, keizerin 25
 Joubert, Barthélemy Catherine 12
 Jouvenet, Jean 19
 Jozef (Jozeph) 13
 Julia, [actrice] 14, 25
 Jungfrauen, Die Sieben 34
 Kaïn (Caen) 17
 Kaiser, fort 34
 Kaisers Lautern 28
 Kamp 34
 Kamperhout, N.N. 9
 Karel de Grote (Charlemagne) 24
 --- (Charles) V 11
 --- IX 25
 --- X (koning) 262
 Katz, ruïne Die 34
 Kesselheim 34
 Kester 34
 Keulen 9, 35
 Kevelaar 35
 Kholder, de 34
 Kind, Madame 9
 Kirchheim Boland 28
 Kléber, Jean-Baptiste 12
 Kleef (Cleef, Cleve) 32, 35
 Klyne, [heer] 33
 Knobelsdorff, Jeannette van 7
 Koblenz (Coblentz, Coblenz) 9, 34
 --- Drei Schweitzer, logement De 34
 Kochheim 34
 Koënichwerth, Le Chateau de 18
 Krefeld (Crefeld) 35
 Kreuzberg 34
 Lacase, madame 14
 Lacroix-St.-Ouen (La Croix St. Ouen) 10
 Lafeuillade [acteur] 22
 Lahn, de 34
 Lahneck 34
 Laken, kasteel 9
 Landstuhl 28
 Lannes, Jean 12
 Largillierre, Nicolas de 12
 Latour, Markies 15
 Latour Maubourg 18
 Laurent (Laurant), Jean Antoine 17
 Legallois, [acteur] 14, 25
 Leiden (Leijden) 7, 9, 30, 35
 Leiderdorp (Leyerdorp) 35
 Leipzig 30
 Lengenfeld 35
 Leon [acteur] 18
 Lepeintre, [acteur/actrice] 14
 Liebeneck, ruïne 34
 Liebenstein, de 34
 Lindau, generalin Von (freule) 30, 31, 33
 Linsberg [rol] 22
 Linz 34
 Lippe, Graaf 32
 Loch-Leven, chateau de 17
 Lodewijk (Louis) IX 11
 --- XII 26
 --- XIII 12
 --- XIV 11, 12, 16, 17, 20, 25, 26
 --- XV 18, 19
 --- XVI (le Roi) 11, 12, 14, 22, 26
 --- XVIII (koning) 14, 22, 23, 24, 26
 Loivenstein, Prins van 15
 Loo, Baron van 35
 Lorrich 34
 Lorrichhausen 34
 Louis hertog van Bourgondië 26
 Louise, prinses [rol] 22
 Louvres 10
 Ludolph 33
 Lurelei (Lurleij) 34
 Madeleine (Madelaine) 13, 20, 21
 Magnifico, [rol] 14
 Main (Mein, Meinz), de 29, 30, 33
 Maintenon, madame De 16, 19

- Mainz (Maijence) 9, 28
 Dom, de 28
 Kaiser, logement Im 28
 Malmaison 25
 Malta 20
 Mansarde des Artistes, La 16
 Marceline [rol] 18
 Marcksburg, ruïne 34
 Maria 14
 Maria Carolina van Sicilië 16
 Maria Tudor 26
 Marie Adelaïde 26
 Marie-Antoinette van Oostenrijk 14, 19, 26
 Marie-Louise van Oostenrijk 10
 Marierier [acteur] 18
 Marinette, [actrice] 14
 Marius 19
 Marly (Marlij) 25
 Marne, de 23, 27
 Mars, madame 14
 Mars la Lour 28
 Martinsburg 34
 Masséna, André 13
 Massow
 ---, Elisabeth Wilhelmina (Betje, vrouw) van 7, 22, 24, 27, 28, 30, 31, 32, 35, 36
 ---, Godefridus van 7
 ---, Isabelle Maria Antoinette (Belle) van 7, 28, 33, 36
 --- (de) Vignon, Maria Catharina Frederika van (mevrouw, schoonmoeder) 7, 28, 33, 36
 ---, Willem Cornelis van 28, 33, 36
 Maubourg (Latour Maubourg), N.N. 15, 18
 Maus, Die 34
 Mäuserthurm (Mauventhurm) 31, 33
 Mazarin, Jules 26
 Meaux 27, 36
 Mechelen 9
 Médicis, Catharina de 12
 Meister, familie 32, 33
 Melon [acteur] 25
 Mendon 15
 Mentiernus 19
 Merante (Merente) [acteur] 25
 Metz 9, 28
 Hotel de L'Europe 28
 Meudon 22
 Meule 28
 Michelin (Michalun), Jean 19
 Mignard, Pierre 19, 20
 Milaan (Milan) 20
 Minerva 9
 Mittelheim 33
 Mittelspaj 34
 Moin, La [actrice] 18
 Moine, Antonin Marie 11
 Molière 13, 17
 Molini, N.N. 25
 Moncade, François de 20
 Mons 9, 10
 Monsigny, N.N. 18
 Montano, madame [actrice] 18
 Montebello, Hertog van 12
 Montespan, madame De 21
 Montessu, [actrice] 14
 Montjeoe, [acteur] 14, 25
 Montmorency (Montmorencij) 24
 Montmorency (Montmorencij), Hertogin van 17
 Moribelli, [actrice] 14
 Mosel, de 34
 Mossel, heer 35
 Mouceaux 24
 Mouleio, N.N. 18
 Mozart, Wolfgang Amadeus 30
 Mühle 31
 Muhm, heer 33
 Nadir [rol] 25
 Nahe, de 31, 33
 Naim, veuve 12
 Nanterre 25
 Napoleon, keizer 10, 11, 13, 15, 17, 22, 23, 24, 25, 34
 Nassau 15
 Nassau, Hertog van 30, 31, 32
 ---, Hertogin van 31
 Nederland (Paijsbas) 20
 Nederlanden, de 11
 Neige, La 22
 Neptunus (Neptun) 16
 Neubourg, prins van [rol] 22
 Neuilly 22
 Neuwied 34
 Niederlahnstein, ruïne 34
 Ni[e]derrhein 28
 Niederspaj 34
 Niederwald 31, 33
 Noblet, [acteur/actrice] 14
 Nonnenwerth, eiland 34
 Nourrit, Adolphe [tenor] 25
 Noyon 10
 Nijmegen (Nijmwegen) 9, 35
 Oberlahnstein 34
 Oberstal, N.N. 30
 Oberwerth 34
 Oberwesel 34
 Ockerman, herberg 31
 Odrij, [acteur] 14
 Offenbach 32
 Oldenburg, Hertog van 32
 Oolde 7
 Oostenrijk 10, 26
 Oosthuisen 35
 Oost-Indië 7
 Oranje (Oranien), Anna Pawlona prinses van 32
 ----, Willem prins van 32
 Orbeval 28
 Orleans, hertog van 21, 22
 ----, Huis van 21
 Orpheus (Orphie) [rol] 25
 Osmin [rol] 25
 Osterpaj 34
 Ourq, de 13
 Ours et la Pacha, L' 14
 Paniotofski 21
 Pari de la Duchesse Alencon, La D' 22
 Paroij 27
 Parijs (Parys, Paris) 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27
 Abbatoirs 13
 Academie Royale de Musique 14, 16, 25
 Anglais, restaurant 27
 Arts et Metiers 13
 Atelier de Sculpture du Gouvernement 11
 Auteil 11
 Bagatelle 22
 Bastille 13, 23
 Bibliotheque Royale 12
 Boulevard Italien 11
 Boulogne, Bois de 11, 15, 22, 23
 Caffé Turq 16
 Canal de l'Ourcq 13
 Champ de Mars 11
 Champs Elisées, Champs Elisees, Champs elesésés 11, 15, 22, 23, 25
 Dom des Invalides 17
 Elijsée 16
 Enfants trouvés, Les 15
 Etoile 22, 25
 Halle au Vin 13
 Hardij, restaurant 16
 Hôtel de Douvres 11
 Hôtel des Invalides (Hotel des Invalides) 15

vervolg Parijs

- Hôtel d'Hollande 23
- Hôtel de Justice 13
- Hôtel des Monnaies 17
- Hôtel des Princes 11
- Hôtel de la Ville 13
- Luxemburg, Jardin du
(Luxemburg) 15
- Jardin des Plantes 13, 18
- Tuilleries, Jardin des 15,
22
- Kabinet van Natuurlijke
Historie 18
- Koninklijke Menagerie 18
- Laiter (Leiter), restaurant
17, 18, 22, 24, 27
- Louvre, het 17, 19
- Manufacture des Glaces
13
- Manufacture des
Tapasseries aux Gobelins
14
- Milles Colonnes, café Des
16
- Montmartre 15
- Museum d'Histoire
naturelle 14
- Neuilly (Neuillij) 24
- Notre Dame 12
- Odeon, de 18
- Opera, de 18
- Ourcq, de 13
- Palais du Luxembourg
(Luxemburg) 12, 17
- Palais Royal 11, 14, 16,
17, 18, 21
- Palais des Tuilleries 11,
15, 16, 17, 18, 26
- Pantheon, Le 12
- Paris, Café de 11, 18, 22,
23, 27
- Passy 11, 15
- Père-Lachaise (Le Pierre la
Chaise) 13
- Place Vendôme 11
- Pont Austerlitz 13
- Pont de Jena 11
- Porte Sainte Marie 24
- Riche, restaurant 16, 18
- Rivoli 17, 18
- Rue Castiglione 17, 18
- Rue de la Paix 11
- Rue Richelieu 11
- Rue Rivoli 15
- Saint-Antoine, faubourg
23
- Saint-Denis 13
- Saint-Etienne du Mont 12
- Saint-Martin 13
- Saint-Roch 14
- Saint-Sulpice, kerk 11
- Sourds-Muets 23
- Théâtre de la Gaité 17
- Théâtre de Feijdeau 22
- Théâtre Français 11, 22,
36
- Théâtre Italien 14
- Théâtre de L'Odéon 18
- Théâtre de Saintt- Martin
18
- Théâtre des Variétés 11,
36
- Tivoli 16, 23, 26, 27
- Tortoni, restaurant 11, 16,
17, 18, 22, 23, 25, 36
- Trois Sultanes, café Aux
16
- Verrij, restaurant 14, 16,
17, 21, 22, 23, 24, 26, 27
- Pascal, Blaise 12
- Passy (Passij) 22
- Patre [rol] 25
- Paul, [acteur] 14, 18
- Paul, Vincent de 15
- Pelligrini, [acteur] 14
- Penelope 11
- Persée, de 19
- Perterspaai 34
- Petersberg, de 34
- Pfaffendorf 34
- Pfalz, de 34
- Philipsruhe 29
- Picardië 13
- Pichegru, Charles 11
- Picot, [actrice] 14
- Pigalle, Jean-Baptiste 12
- Pius VII, paus 17
- Pizarro, Markies 15
- Poisson, Jeanne Antoinette 16
- Polen 34
- Polignac, prins van 27
- Pommeren 7
- Pompadour, madame De 16
- Ponchard [acteur] 22
- Poniatofski, Jozef Anton prins 24
- , Prinses 24
- Pont à Binson 27
- Pont-de-Saint-Maur 23
- Pont de Somme Vesle 28
- Poppelsdorf 34
- Poquelin, Jean-Baptiste 13
- Porta, Bartolommeo (Bartommeo)
della 21
- Pradher [actrice] 22
- Profeti, [acteur] 14
- Pruisen 35
- Puyron, J.T.P. 19
- Quiévrain 10
- Rabelais, François 22
- Rabenau, N.N. von 30
- Rabenkopf, de 33
- Racine, Jean 12
- Rafaël (Rafels) Santi 20
- Ramboulliat 15
- Ramiro, [rol] 14
- Rausch, familie 31
- , N.N. (heer) 30, 31
- , (mevrouw) 30, 31
- Ribécourt (Rebecourt) 10
- Rechteren, huis 7
- Rechteren, Jacob Godefroy van
(Jacques, oom van Rechteren,
de Graaf van Rechteren) van
10, 14, 15, 21, 27
- Rechteren Limpurg
---, Dorothea Wilhelmina
Louisa von Schenck-Van
29
- , Johan Reinhart Frederik
Christiaan Willem (Frederik)
van 7
- , Willem Reinhard Adolph
Karel van 30
- Reenen 35
- Reichardtshausen 33
- Reichmanshausen 33
- Reine de Goloonde 25
- Remagen 34
- Rembang 7
- Reni, Guide 21
- Rense 34
- Reusis de St.-Morijs, [familie] 13
- Revellil, Pierre Henri 17
- Rheinfels (Reinfels) 34
- Rheingau, de 31, 33, 34
- Rheinzeck 34
- Rhemen, familie Van 31
- , mevrouw Van 30, 32
- Ribécourt (Rebecourt) 10
- Rigaut [acteur] 22
- Rinkelenburg, de 35
- Rivoli, Hertog van 13
- Robberts, diergaarde 35
- Rochfort, familie 15
- , N.N. 15
- Rochus kapel 33

- Roger (Felix et Roger) 17
 Rolande 19
 Rolandseck, ruïne 34
 Romain, le 19
 Rome 12
 Ronceveaux 19
 Rorbach 28
 Rosine [rol] 18
 Rossi, [actrice] 14
 Rossini, Gioacchino Antonio 14, 18
 Rotterdam 9, 36
 Rousseau, Jean-Jacques 21, 24
 Royal, madame 12
 Rubens, Peter Paul 9
 Rüdesheim (Rudesheim) 31, 33
 Rumpinheim 29
 Ruppertsburg 33
 Rupij 10
 Rijn (Rhein), de 30, 31, 34, 35
 Sainetine, heer
 Saint-Aun 24
 Saint-Avoid 28
 Saint-Cloud 15, 22
 Saint-Denis 11, 24, 26
 Saint-Germain 15, 24
 Saint-Germain-en-Laije 25
 Hotel D'Angleterre 25
 Saint-Jean les deux Jumeaux 27
 Sainte-Menchould 28
 Saint-Morijs 13
 Saint-Ouen-sur-Seine 26
 Saint-Paul 14
 Saint-Phaz [rol] 25
 Saint-Quentin (St. Quintain) 10
 Saksen, keurvorst van 34
 Salvi, Giovanni-Battista 21
 Salzig 34
 San Carlos, Hertog 15
 Sankt-Goarshausen 34
 Sankt-Goor 34
 Sarrebruck 28
 Sarreck 34
 Sassoferrato (Sasso Ferrato) 21
 Schalcken (Schalken), Godfried (Godefroi) 20
 Scheinsberg 29
 Schenck-Van Rechteren Limpurg, Dorothea Wilhelmina Louisa von 29
 Schenck zu Schweinsberg, Johann Carl Ludwig von 29
 Schierstein 31
 Schlangenbad 32, 33
 Schönberg, ruïne 34
 Schönborn, Graaf 33
 Schwalbach 32
 Zur goldene Kette, logement 32
 Schweitzer-familie, Die 29
 Scribe, Eugène 14
 Seckendorf (Seekendorf), freule (dochter) Von 33
 ---, mevrouw Von 32, 33
 Seine, de 11, 15, 22, 23, 25
 Sels, N.N. 9
 Sembach 28
 Senlis 10
 Seuriot [acteur] 25
 Sevilla (Seville) 18
 Sevres 15, 16
 Shakespeare-Amoureux 14
 Sicard, abt 18
 Sicilië 16
 Sicilië, Maria Carolina van 22
 Sicilië (Sicilien), Prinses van 21
 Sigikar [rol] 25
 Sils, N.N. 9
 Simon de Farizeër (le Pharisien) 20
 Slingeland, Pieter Cornelisz. van 20
 Smallerwörth 34
 Soid. Jad [rol] 25
 Soingnies 10
 Soneck 33
 Sonmaraville, Graaf 13, 36
 Sonnenberg, de 32
 Soult, maarschalk 18
 Spaendonck, Gerardus van 20
 Spanje (Spanjen, Espagne) 15, 18, 24, 25, 26
 Stahleck 34
 Standenbuhl 28
 Sternfels, ruïne die Brüder 34
 Sterrenberg, de 34
 Stolzenfels, ruïne 34
 Straatsburg (Strasburg) 29
 Stroganov (Stroganof), Baron (de la) 13
 Stuart, Maria 17
 Subiaco 18
 Sueur, Eustache Le 20
 Süffrer, admiraal 11
 Suger (Surget), abt 11
 Sully, N.N. 11
 Talma, François-Joseph 14
 Tancreler [acteur] 18
 Tedrille [rol] 18
 Ternaux, Guillaume 24, 26
 Tervuren (Tervueren), kasteel 9
 Thabite, veuve 12
 Thierrij, kasteel 27
 Thierrij, koning 27
 Thisbe, (Tisbe), [rol] 14
 Thurnberg 34
 Til, N.N. van 30
 ---, (mevrouw), van (du) 30
 Tistelin, Louis 12
 Titiaan (Titien) 20
 Tonnelier, Le 17
 Tortoni. Zie Parijs, Tortoni.
 Tour, Henri de la. Zie Turenne, Henri de la Tour d'Auvergne, burggraaf van.
 Trianon 15
 Trianon, Groot 16
 Trianon, Klein (Klijn) 16
 Trier, keurvorst van 30
 Trone, du 23
 Trouvil, admiraal 11
 Turenne, Henri de la Tour d'Auvergne burggraaf van 11, 17
 Utrecht 9, 35
 Vailloir, Sint- [rol] 22
 Valenciennes 9, 10
 Hotel de Poste, l' 10
 Valere [acteur] 18
 Vallière (Valiere), Hertogin de la 20, 21
 Vauban, Sébastien 17
 Vaugirard 22
 Vautrin, [actrice] 14
 Velloni, N.N. 9
 Venus, [rol] 14
 Verborg 7
 Verdun 9, 28
 Verheull, Carel Hendrik 24
 Vernet, Joseph 19
 Vernet, [acteur] 14
 Verrij. Zie Parijs, Verrij.
 Versailles 11, 15, 16, 25
 Vieillard et les jeune filles, Le 11
 Vigée-Le-Brun, madame 19
 Vignon, Maria Catharina Frederika van Massow-(de). Zie Massow-(de) Vignon, Maria Catharina Frederika van.
 Villeneuve 10
 Vilvoorde (Vilvorden) 9
 Vincennes 23
 Vinci (Davinci), Leonardo (Leonado) da 21
 Virentini [acteur] 22
 Vlaanderen (Flanders) 10
 Volrath, klooster 33

Vriezenveen 7
 Wagemaker, N.N. 9
 Walborn, Markies van [rol] 22
 Waldmühle, de 33
 Walmenich 34
 Wasa, Gustaf 21
 Waterloo 21
 Wedel, baron van [rol] 22
 Weenix, Jan Baptiste 20
 Weiler 34
 Weisenturm, de 34
 Wenceslas II (Wenzel) 34
 Wertheim, N.N. 15
 Westendorp, N.N. 22, 23
 Westphalen, Gravin von 33
 Wiesbaden 9, 29, 30, 31, 32
 Vier Jahrzeiten, logement 30,
 31
 Wilhelm [rol] 22
 Wilhelmsbad 29
 Willem prins van Oranje 32
 Winkel 33
 Winsbach 34
 Winter, Jan Willem de 12
 Wisperbach, de 33
 Witgenstein, Adolph 30
 Wittenberg 34
 Woerden 35
 Woerstadt 28
 Wijnberg, Prins van 34
 Ysenburg, Prins van 32
 Zeist (Zeijst) 35
 Zelig [rol] 25
 Zephyros (Zephire), [rol] 14
 Zerline [rol] 30
 Zevengebergte
 (Siebengebergte), het 34
 Zollengers 34
 Zuchelli, [acteur] 14
 Zulborn 9
 Zweden (Suabe), Groothertog van
 [rol] 22
 Zwolle 30

Eerder is in deze serie verschenen:

1	DIERBARE LAURA
Brieven van Rudolf Sandberg 1823 – 1830	14.-
2	HOOGH WEL GEBOREN HEER EN NEEF
Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782 – 1787	8.-
3	NAAR PARIJS
Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777	7.⁵⁰
4	LIEVE NAATJE
Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden	8.⁵⁰
5	EENE REYSE NA VLAANDEREN EN BRABAND
Een reisverslag van Lambertus Nilant uit 1768	8.⁵⁰
6	AEN ALLE VRINDEN MET RESPECT
Correspondentie van familie Nilant 1698 - 1762	9.-
7	VAN FOLIO TOT DUODECIMO
Negen particuliere Zwolse bibliotheken	10.-
8	VERLOREN HUISELIJK GELUK
Gedichten en overpeinzingen 1795 - 1817	7.⁵⁰
9	BANKROET
Van Johan Willem Simon baron van Haersolte 1810	17.⁵⁰
10	GELIEVE HET DAER HEEN TE DIRIGEREN...
De brieven van Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijenhuisen 1771 - 1785	9.-
11	ALLER TREFFENDST EN STOUT
De huwelijksreis van J.C. baron van Haersolte naar Duitsland, Zwitserland en Italië in 1837	6.-
12	BROEDER IN APOLLO
Brieven en alba amicorum van Zwolse dichters 1800 - 1840	12.-
13	EEN GROTE TOUR
Hendrick Jordens in Engeland, Frankrijk, Zwitserland en Duitsland 1684 - 1685	10.-
14	LEVENSBERICHT
De autobiografie van J.F. Serrurier 1771 - 1844	11.-

15 EEN HELE COURANT

De correspondentie van de familie Bangeman 1804 - 1881

11.-

16 REISEBOEK

Vijftien reisverslagen van de jonge graaf van Rechteren Limpurg 1804 - 1813

8.-

17 DE GEWIGTIGSTE GEBEURTENISSEN

Het studentendagboek van Adolph F.L. graaf van Rechteren Limpurg 1814-1817

12.-

18 OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS

De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg 1824

Digitale uitgave

5.-

O V E R I J S S E L S E H A N D S C H R I F T E N

Te bestellen bij Streng, Woesterweg 5, 8162 RW EPE
T 0578 614388 **M** jcstreng@planet.nl **W** strenghansenpublicaties